

de STRANDLOPER

23e jaargang, nummer 1 maart 1991

officieel orgaan van de vereniging voor natuur- en vogelbescherming noordwijk

Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk

Bestuur

J. van Dijk, voorzitter, L. Hellenberghof 32
C.M.J. Verweij, secretaris, Westerbaan 7
J.C. Veefkind, penningmeester, Van Limburg Stirumstraat 4a
W. Baalbergen, lid, Schoolstraat 15
Mevr. M. Bos, lid, Morgenster 23
Q.T.J. Sluys, lid, Brekant 38
H.S.J. Verkade, lid, Boekerslootlaan 79

Contributie f 10,- per jaar (min.), jeugdleden f 6,- per jaar (min.), donatie f 5,- per jaar (min.)
Gironummer:2573795 t.n.v. Penningmeester Vogelbescherming Noordwijk te Noordwijk
Bij de eerste Strandloper van het nieuwe jaar wordt een acceptgiro toegestuurd.

Ledenadministratie:

Adreswijzigingen, aanmelden nieuwe leden, etc.: Mevr. H.M.J. Veefkind-Lieneman, Breloftpark 26, Noordwijk

De Strandloper

De Strandloper is het kwartaalblad van de Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk. Het redactie- en bezorgadres: Mevr. N. Sluys, Brekant 38, Noordwijk. Telefoon 01719-10945

De redactie bestaat uit: W. Kuijper, R. de Mooij, N. Sluys, H. Verkade, C.M.J. Verweij.
Oplage De Strandloper: 675 ex.

Stichting Vogelasiel Noordwijk

Bestuur

H. van Duyn, voorzitter, Joh. Molegraafstraat 10
Mevr. A. Marijnis, secretaris
K.F. Frumeau, penningmeester, Northgodreef 27
L. Gielen, lid, Duinweg 81
C.M.J. Verweij, lid, Westerbaan 7

Donatie minimaal f 5,- per jaar, te storten op girorekening 3598755 t.n.v. Stichting Vogelasiel Noordwijk te Noordwijk
Het vogelasiel is gelegen aan het Dompad, achter het politiebureau, Oude Zeeweg 10. Gevonden vogels kunnen altijd op het politiebureau worden afgegeven. Daar zorgt men er voor, dat de vogels in het asiel terecht komen.

Instituut voor Natuurbeschermingseducatie (IVN), afdeling Noordwijk

Bestuur

D. Passchier, voorzitter, Egmonderstraat 45
E. van der Zwan, secretaris, Northgodreef 37
J.J. Eeman, penningmeester, Frederiksoordlaan 9, Rijnsburg
Mevr. A. van den Oever, lid, Van Panhuysstraat 34
Mevr. J. van Sambeek, lid, Linnaeuslaan 12, Voorhout

Jan Verwey Natuurcentrum

Het centrum bevindt zich aan de Weteringkade, naast de Openbare Bibliotheek in Noordwijk. In het centrum bevindt zich een uitgebreide natuurbibliotheek, die voor iedereen toegankelijk is. Ook is er een tentoonstelling. Openingstijden: woensdag, zaterdag en zondag van 14.00-16.30 uur.

Sluitingsdatum inleveren kopij De Strandloper nummer 2: 1 mei

Inhoud

Bij de voorplaat	pag. 3
Van de redactie	pag. 4
Agenda	pag. 4
Oproep	pag. 4
Nieuws uit de ledenvergadering van 30 november	pag. 5
Nieuws uit de ledenvergadering van 25 januari 1991	pag. 5
Jaarverslag over 1990, door C. Verweij	pag. 6
Financieel overzicht 1990, door J. Veeffkind	pag. 9
Jaarverslag jeugdnatuurclub	pag. 11
Jaarverslag I.V.N., door N. Nooijen van der Meer	pag. 11
Jeugdbonden voor natuurstudie richten afdeling in Noordwijk op, door U. Hasseffras	pag. 12
NJN/JNM, door F. Vink	pag. 12
Broedvogelinventarisaties van duinen en landgoederen rond Noordwijk in 1990, door D. Hoek	pag. 13
Bijzondere broedvogels in Noordwijk en omgeving, door J. van Dijk	pag. 17
Broedvogelinventarisaties in de Amsterdamse Waterleidingduinen in 1990, door R. Sluys	pag. 18
Verslag paddentrek/bescherming in het Langeveld over 1990, door W. Baalbergen	pag. 23
Waterhoentjes, door J. van Dijk	pag. 23
Stichting Vogelasiel Noordwijk, door H. van Duijn	pag. 25
Rondje groen, door W. Andelaar	pag. 26
Waarnemingen	pag. 28

Bij de voorplaat

Pas als de avond valt in de duinen worden veel zoogdieren actief. Konijnen en muizen komen uit hun holen en de Vos gaat op jacht.

De Vos blijft in de belangstelling staan. De terugkeer van de vos in de duinen rond 1975 werd niet door iedereen met gejuich ontvangen. Al spoedig deden allerlei indianenverhalen de ronde over de negatieve gevolgen: decimering van de vogelstand in de duinen dreigde, het uitbreken van hondsdolheid was nog slechts een kwestie van tijd, het houden van pluimvee zou onmogelijk worden en zelfs baby's in kinderwagens zouden niet veilig meer zijn. Alleen jacht zou het tij kunnen keren.

Gelukkig reageerden duinbeheerders als de Gemeente Waterleiding Amsterdam en het Zuidhollands Landschap minder paniekerig en besloten de jacht op de vos niet toe te staan.

Ondanks het feit, dat het Staatsbosbeheer wel jacht toestaat en de vos buiten het duingebied vogelvrij is, heeft de vos zich nu over ons hele duingebied uitgebreid.

Nu, na ruim 15 jaar, is er geen baby een haar gekrenkt, hondsdolheid is verder weg dan ooit (dankzij een succesvol inentingsprogramma in Limburg en onze buur-

landen) en er broeden nog steeds vogels op de grond in de duinen. Veel kippenhokken zijn inmiddels van een deugdelijk raster voorzien en voor Vossen onbereikbaar geworden.

Toch hebben er door de Vos veel veranderingen in het duin en daarbuiten plaats gevonden.

Allereerst zijn meeuwenkolonies uit grote delen van de duinen verdreven en pogen zich op veiliger plaatsen te vestigen. Voor het uitsterven van deze soorten hoeft echter niet gevreesd te worden, want de slimme meeuwen broeden steeds meer op veilige gebouwen. In tegenstelling tot de voorspellingen zijn bodembroeders als Fazant en Patrijs nog in ons duingebied aanwezig. De Lepelaars van het Zwanewater zijn uitgeweken naar Flevoland.

Met de Wulp gaat het minder voorspoedig, maar of Reintje hiervoor alleen verantwoordelijk gesteld kan worden?

Op vrijdagavond 22 maart hoort u er meer over. Dan houdt Dr. Jaap Mulder, de duinvossenspecialist van Nederland, in het Jan Verwey Natuurcentrum een lezing met dia's. Het belooft een interessante avond te worden.

Van de redactie

Terwijl dit stukje getypt wordt vriest het buiten zo'n 7 graden. Er ligt een paar centimeter sneeuw en de Kramsvogels eten van de bessen in de struiken, kortom echt winters weer met het voorjaar, zo lijkt het, nog ver weg. En toch komt het voorjaar er aan getuige de Koolmees die al volop zit te zingen. Over een maandje breken er weer drukke tijden aan voor de inventariseerders in bos en duin.

Dit eerste nummer van het nieuwe jaar is gewoontegetroou weer het inventarisatienummer. Dick Hoek doet verslag van de broedvogelinventarisaties rond Noordwijk en Rien Sluys heeft de gegevens verzameld van de inventarisaties in de Amsterdamse Waterleidingduinen. Natuurlijk ook in dit nummer het jaarverslag van de secretaris, het financiële verslag van de penningmeester, en de verslagen van de jeugdclub, Stichting Vogelasiel

Noordwijk en het I.V.N.

Dick Hoek tekende weer een mooie voorplaat voor De Strandloper en verder treft u een keur van onderwerpen aan zoals een stukje over Waterhoentjes van Jelle van Dijk, een verslag betreffende de bescherming van Padden in het Langeveld van Willem Baalbergen, het "Rondje Groen" van W. Andelaar en de veldwaarnemingen verzorgd door Jan Glasbergen. Speciale aandacht wordt gevraagd voor de komende tentoonstelling over Vossen en de daarop aansluitende lezing over Vossen door de heer J. Mulder. Wij wensen u veel leesplezier met deze nieuwe Strandloper.

Kopij voor de volgende Strandloper moet worden ingeleverd vóór 1 mei 1991 bij Nelleke Sluys, Bremkant 38, 2203 NG Noordwijk.

Agenda

Lezingen

Vrijdagavond 22 maart:

Lezing met dia's over Vossen door de heer J. Mulder.

Vrijdagavond 26 april:

Lezing met dia's over het leven der mieren door de heer Drs. G.J. de Bruyn.

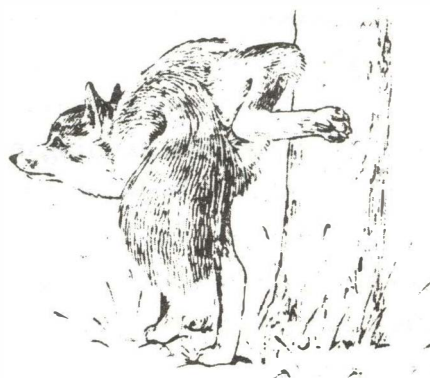
Tentoonstellingen

6 maart t/m 23 juni: Tentoonstelling over het leven der Vossen.

In de maanden juli en augustus, eventueel te verlengen tot in september: Tentoonstelling over de Amsterdamse Waterleidingduinen.

Excursies

Zaterdagmorgen 20 april om 7.00 uur: Excursie naar het landgoed Offem. Vertrek vanaf de hoofdingang aan de

Nieuwe Offemweg te Noordwijk Binnen. Zaterdagavond 27 april om 20.00 uur: Nachtegalenexcursie aan het begin van de Staatsbossen, direct ten noorden van Noordwijk nabij boswachterswoning Duinweg 81.

Maandagmorgen 20 mei om 7.00 uur (Tweede Pinksterdag): Excursie naar het Landgoed Leeuwenhorst te Noordwijkerhout; verzamelen bij de hoofdingang aan de Goeweg.

Zaterdagmorgen 8 juni om 8.00 uur: Plantenexcursie in de Staatsbossen, direct ten noorden van Noordwijk; verzamelpunt nabij boswachterswoning Duinweg 81.

6, 7 en 8 september: Waddenexcursie naar Vlieland; Nadere mededelingen volgen in De Strandloper van mei.

Oproep

In de zomermaanden van 1991 (juli-september) zal er in het Jan Verwey Natuurcentrum een tentoonstelling over de Amsterdamse Waterleidingduinen worden gehouden.

We stellen het zeer op prijs als er leden (en niet-leden) van onze Vereniging tijdens deze tentoonstelling iets van hun activiteiten in dit gebied laten zien.

We denken bijvoorbeeld aan fotowerk, een tekening, waarnemingen of een presentatie van lopend of al afgesloten biologisch onderzoek.

Neem contact met ons op!

Namens de tentoonstellingscommissie, Rob Jansson, Derk Bolhuisstraat 28, 2202 VG Noordwijk.

Nieuws uit de ledenvergadering van 30 november 1990

Mededelingen bestuur

Allereerst wordt gewezen op de ganzenexcursie naar Zeeland, welke op 27 december a.s. zal plaatsvinden. Voor opgave van deelname dient men zich te vervoe-gen bij de heer R. Sluys.

Per 1 december a.s. zal het Jan Verwey Natuurcentrum weer voor drie maanden voor het publiek gesloten zijn, althans voor wat betreft het tentoonstellingsgedeelte. In deze maanden zullen weer de nodige aanpassingen worden verricht.

Per 1 maart zal het Natuurcentrum weer opengaan, waarbij tevens wordt gestart met de tentoonstelling over "Vossen", nog steeds een actueel onderwerp in deze omgeving. In de zomermaanden wordt gedacht aan een tentoonstelling over de Amsterdamse Waterlei-dingduinen. Voor het najaar denkt men aan een ten-toonstelling van schilderijen over natuuronderwerpen in deze omgeving.

De voorzitter zet vervolgens de laatste ontwikkelingen uiteen over de voorbereiding van beschermende maatregelen t.b.v. de padden in Het Langeveld. De door de gemeente voorgestelde maatregelen worden door de Vereniging nog niet afdoende geacht. Zo wil de ge-meente toch met halve draaihekken werken. Daarbij loopt men gevaar, dat er toch nog sluipverkeer ontstaat. Ook de suggestie om gedurende de gehele trekperiode 's avonds tot afsluiting over te gaan wil de gemeente niet overnemen.

Niettemin betekenen de door de gemeente Noordwijk voorgenomen maatregelen toch een hele verbetering t.o.v. de huidige situatie. Er komt overigens nog een ge-sprek tussen het bestuur van de Vereniging en de ver-antwoordelijke wethouder, de heer Willms.

Tot slot vraagt de voorzitter vrijwilligers om straks in het voorjaar te assisteren bij het reddingswerk van de padden. Staande de vergadering geven zich enkele aan-wezigen hiervoor op.

Lezing van de heer J. Vink over de natuur in Noord-Amerika (Canada).

De voorzitter verleent thans het woord aan de heer J. Vink, één van de oprichters van de Vereniging. Ver-schillend malen heeft hij in het noordelijk gedeelte van Noord-Amerika gezworven, waarbij hij een groot aan-tal prachtige opnamen heeft gemaakt. Een selectie uit zijn laatste reizen laat hij nu zien. Naast verschillende opnamen van planten en vogels laat hij boeiende opna-men zien van voorbijtrekkende walvissen. Het gebied, dat hij met name behandelt, ligt aan de westelijke zijde van de Hudsonbaai in Canada, dat vooral 's winters te kampen heeft met aanvallende Ijsberen.

De lezing valt bijzonder in de smaak, getuige het luid applaus aan het einde van de lezing. De voorzitter dankt de heer Vink en spreekt daarbij de hoop uit hem nog eens in de nabije toekomst te kunnen uitnodigen.

Nieuws uit de ledenvergadering van 25 januari 1991

Ingekomen en verzonden stukken

Binnengekomen is een verzoek van een groep "Veront-ruste ANWB-leden" tot onderschrijving van haar doel-stelling en hieraan in eigen kring bekendheid te geven. Van het betreffende invulformulier liggen afschriften tij-dens de pauze gereed om in te vullen. Voorwaarde is echter wel, dat men lid van de ANWB moet zijn. De in-gevulde formulieren kan men bij de secretaris inleveren of zelf opsturen.

Voor het overige zijn er nog enkele tijdschriften binnen-gekomen, die ter inzage worden gelegd.

Mededelingen bestuur

De voorzitter maakt allereerst melding van het bezoek van de nieuwe waarnemend burgemeester van Noord-

wijk, de heer van der Sluijs, aan het Jan Verwey Natuur-centrum. Dit bezoek vond gisterenmiddag plaats. Het gesprek met de burgemeester verliep heel plezierig en men had de indruk, dat hij zeer geïnteresseerd was,

Eveneens deze week heeft er nog een gesprek plaatsge-vonden met wethouder Willms over de voorbereiding van de maatregelen ter bescherming van de padden in het Langeveld. De draaihekken worden half februari a.s. geplaatst. De verzekeringskosten zullen voor reke-ning van de gemeente Noordwijk zijn. Mocht nader-hand blijken dat de hekken niet afdoende zijn om al het verkeer tijdens de afsluitingen te kunnen weren dan is wethouder Willms alsnog bereid draaihekken aan te brengen, die de gehele weg kunnen afsluiten en niet slechts de helft zoals nu.

Zoals nu in het Jan Verwey Natuurcentrum te zien is wordt er volop gewerkt aan de verandering van de duin- en bos- en waterhoek. Verder wordt de stand van

het Vogelasiel opnieuw ingericht. De bedoeling is dat 1 maart a.s. het geheel klaar is. Dan begint tevens de tentoonstelling over het onderwerp "Vossen". In de maand juni zal er een tentoonstelling over de Amsterdamse Waterleidingudinen komen.

Naast de excursies, die reeds in De Strandloper vermeld staan, wordt gemeld, dat de Offemexcursie ditmaal zal plaatsvinden op zaterdagmorgen 20 april a.s. om 7.00 uur 's morgens. De Nachtegalenexcursie vindt plaats op zaterdagavond 27 april a.s. om 20.00 uur.

De Waddenexcursie gaat dit jaar naar Vlieland en wel in het weekend van 6, 7 en 8 september.

Lezing van de heer Wanders over het ringen van vogels

Na de rondvraag en de waarnemingen verleent de voorzitter het woord aan de speciale gast van hedenavond,

de heer R. Wanders. De heer Wanders verricht al gedurende een reeks van jaren onderzoek onder vogels in de Haagse Waterleidingduinen. Daartoe is hij regelmatig aanwezig op de vinkenbaan in de buurt van Meijndel. Aan de hand van terugmeldingen tracht hij steeds nieuwe gegevens aan te dragen en daarmee een bijdrage te leveren tot de oplossing van de vele vragen rond de migratie van vogels. Hij laat zien hoe het ringen in zijn werk gaat en vertelt daarbij, dat met behulp hiervan nog steeds nieuwe gegevens binnenkomen. Zijn verhaal gaat vergezeld van een groot aantal dia's en het tonen van diverse soorten ringen en apparatuur om ringen aan te brengen. Ook de administratieve verwerking van gegevens komt aan bod.

Na het beëindigen van de voordracht dankt de voorzitter de heer Wanders hartelijk voor zijn bijdrage. Hierna wordt nog gelegenheid geboden tot het stellen van vragen, waarvan in ruime mate gebruik gemaakt wordt.

Jaarverslag over 1990

Kees Verweij

Ook in het afgelopen jaar vonden er binnen onze Vereniging verschillende belangrijke gebeurtenissen plaats. Zij worden hier nog even in het kort in herinnering gebracht.

Jan Verwey Natuurcentrum

Aan het begin van het jaar werd het stranddiorama in de permanente tentoonstellingsruimte geheel vernieuwd. Verder werd het gehele middengedeelte anders ingedeeld, waarbij de balie direct naast de ingang werd verplaatst. Daardoor werd heel wat ruimte gewonnen. Het was hard werken, want het werk kwam nauwelijks voor de opening van het nieuwe seizoen (3 maart 1990) gereed.

Bij de start van het nieuwe tentoonstellingsseizoen was een interessante tentoonstelling over walvissen te zien.

Het materiaal was voornamelijk afkomstig van het Rijksmuseum voor Natuurlijke Historie te Leiden en van Wim Baalbergen. Deze tentoonstelling werd geheel in eigen beheer opgezet. De tweede tentoonstelling betrof het onderwerp "Roofvogels". Deze tentoonstelling werd ons in bruikleen gegeven door het eerder genoemde Rijksmuseum en was te bezichtigen van 12 mei tot en met 2 september 1990. Aan het einde van het jaar werd een begin gemaakt met een gedeeltelijke vernieuwing van het permanente tentoonstellingsgedeelte. Zo zullen de duin- en boshoek geheel worden vernieuwd en de waterhoek worden veranderd. Ook het middengedeelte zal anders worden ingericht. Daar zal voornamelijk aandacht worden gevestigd op het actuele nieuws en bijdragen van leden.

Ook voor de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie, afdeling Bollenstreek, zal op haar verzoek een hoekje worden gereserveerd.

Velen hebben traditiegetrouw op de bezoektijden

dienst gedaan, hetgeen over het algemeen weer goed verliep. Zeker past hier een woord van dank aan hen en verder aan allen, die aan de instandhouding en de inrichting van ons natuurcentrum hebben gewerkt.

Bezoekersaantallen Jan Verwey Natuurcentrum

Maand	Volw	Kind	To-taal	Groe-pen	To-taal
Maart	110	119	229	84	313
April	52	106	158	30	188
Mei	42	78	120	225	343
Juni	56	90	146	260	406
Juli	59	92	151	121	272
Augustus	82	94	176	-	176
September	47	96	143	32	175
Oktober	41	85	126	38	164
November	40	45	85	9	94
	529	805	1334	799	2133

Totaal aantal bezoeken:

1986: 2036

1987: 3097

1988: 3738

1989: 2053

1990: 2133

Acties

Begin 1990 werden de eerste voorbereidingen getroffen voor de gierzwaluwenactie. Op zaterdag 10 februari werd de eerste gierzwaluwdakpan door Jan Glasbergen op het dak gelegd van de familie Passchier op de hoek Douzastraat/Boekerslootlaan. De bedoeling van deze actie is zoveel mogelijk van deze pannen op daken te laten aanbrengen, zodat er voor de Gierzwaluwen weer extra nestgelegenheid beschikbaar komt.

Helaas viel de belangstelling voor deze pannen nogal tegen, zodat er nog extra reclame moet worden gemaakt.

Vervolgens is aandacht geschonken aan de bunkers in de Noordduinen, welke 's winters een onderkomen bieden aan verschillende soorten vleermuizen. Helaas zijn diverse gangen met zand opgevuld, zodat zij voor vleermuizen minder aantrekkelijk dreigen te worden. Bovendien is door vandalisme de toegangsdeur geforceerd, waardoor het gangenstelsel hermetisch moest worden afgesloten. Het ligt in de bedoeling deze bunkers in het kader van de herinrichting van de Trimbaan beter geschikt te maken voor vleermuizen. Onze Vereniging zal hierbij hand- en spandiensten aanbieden.

Op aansporing van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels is er bij het gemeentebestuur van Noordwijk op aangedrongen de jacht op een 11-tal bedreigde vogelsoorten op haar terreinen te staken. De gemeente Noordwijk heeft positief gereageerd. Verder werden er nog enkele jachtexcessen bij bevoegde instanties aangemeld. Ook bij Staatbosbeheer werd aangedrongen tot herziening van zijn standpunt t.a.v. het jachtbeheer in de Noordwijkse duinen.

Verder nam onze Vereniging nog stelling tegen de aan-

leg van nieuwe beschoeiingen aan de Leidse Vaart tijdens de broedtijd en tegen de voorgenomen aanleg van een auto-servicestation in de Elsgeesterpolder tussen Voorhout en Rijnsburg. Het succes van deze acties is thans helaas nog onzeker.

Tot slot hebben wij stelling genomen tegen de voorgenomen aanleg van een hoog en lang hekwerk op het nieuwe golfterrein bij de Noordwijkerhoek in de Polder Hoogeweg. In overleg met het gemeentebestuur van Noordwijk en de eigenaar van het golfterrein is besloten tijdens trekperioden het hek extra te verlichten of eventueel tijdelijk neer te halen.

Paddenbescherming

Dit onderwerp heeft de gemoederen in onze Vereniging danig beziggehouden. Toen de gemeente in februari 1990 begon met de aanleg van een paar proeftunnels, wakte dit grote beroering bij de plaatselijke bewoners, die aanzienlijke geluidsoverlast vreesden. Het werk moest helaas worden stopgezet. De Vereniging ontwierp daarop een nieuw plan dat zou voorzien in de aanleg van een 4-tal draaihekken, waarmee de Kapellenboslaan en de Vogelaardreef bij paddentrek op een eenvoudige en doeltreffende wijze zouden kunnen worden afgezet. Dit plan is inmiddels in de afgelopen maand gerealiseerd. Voordat dit resultaat tot stand kwam, moesten er eerst vele gesprekken met het gemeentebestuur van Noordwijk worden gevoerd, de nodige raadscommissies bewerkt e.d.

Zeer vele uren zijn hiermee gepaard gegaan. Laten we hopen, dat met de aanleg van de draaihekken een afdoende bescherming wordt geboden en dat de verkeersveiligheid voor de vrijwilligers die deze hekken moeten bedienen gewaarborgd is.

Informatiebord aan de Koningin Wilhelmina Boulevard

In navolging van het informatiebord in Polder Hoogeweg werd op 18 juni door wethouder Barnhoorn een nieuw informatiebord onthuld in de zeereep nabij de vuurtoren. Op dit bord zijn enkele karakteristieke dieren en planten te zien, die op het strand te vinden zijn. De schilderes, mevr. de Geus, die ook het bord in Polder Hoogeweg heeft geschilderd, vervaardigde dit bord. De realisering van dit informatiebord werd mede mogelijk gemaakt dank zij een royale gift van één van onze plaatselijke bankinstellingen.

Activiteiten van diverse werkgroepen e.d.

Zoals bekend zijn er binnen de Vereniging diverse werkgroepen werkzaam die ieder op hun beurt veel werk hebben verzet.

Zo kwam de Jeugdafdeling regelmatig in het Jan Verwey Natuurcentrum bijeen en werden er vanuit deze groep verschillende malen buitenexcursies georganiseerd.

De tentoonstellingscommissie bereidde de diverse tentoonstellingen in het Natuurcentrum voor en ontwikkelde de plannen voor de herinrichting van het permanente tentoonstellingsgedeelte. De kantinegroep

heeft weer met volle inzet gezorgd dat koffie, thee e.d. op tijd aan bezoekers gasten en leden kon worden verstrekt en dat de keuken goed kon draaien.

De vogelwerkgroep bereidde de vogelinventarisaties in het voorjaar voor en bood aan de inventariseerders interessante, informatieve avonden aan. Jan Glasbergen verzamelde weer op de gebruikelijke nauwgezette wijze de veldwaarnemingen. Toos Bom coördineerde het bezoek van scholen, groepen e.d. aan het natuurcentrum en droeg daarmee sterk bij tot het succes van het Natuurcentrum.

Tevens werden er weer verschillende excursies georganiseerd, wat vele leden genoeglijke uren in het veld bezorgden. Vermelding verdient ook de Bibliotheekgroep, die tal van boeken en tijdschriften catalogiseerde en daarmee de aanwinsten voor de bezoekers toegankelijk maakte.

De redactiecommissie stelde voor zichzelf een nieuwe taakomschrijving op, waarmee zij hoopt de inhoud van De Strandloper voor de leden nog aantrekkelijker te maken. Tevens werd de redactie versterkt met enkele deskundige medewerkers op het gebied van lay-out, typewerk e.d., het resultaat mag duidelijk gezien worden. Het voert in dit verband te ver al degenen te noemen, die het afgelopen jaar hun bijdrage aan onze Vereniging hebben geleverd. In ieder geval dank aan allen die zich hiervoor hebben ingezet.

Verschillende andere activiteiten

De Vereniging was bij verschillende vormen van overleg betrokken. In samenwerking met de Stichting Duinbehoud werden adviezen opgesteld t.a.v. de nieuwe toekomstige inrichting van de Trimbaan en t.a.v. een ander recreatiepatroon in de Koepelduinen. Verder is een vorm van regelmatig overleg gestart met de Noordwijkse afdeling van het IVN. Dit overleg was noodzakelijk, omdat een aantal activiteiten soms langs elkaar heen liep. De noodzaak hiertoe werd zowel door het IVN als door onze Vereniging onderkend en de eerste contacten verliepen heel plezierig.

Het afgelopen jaar werd begonnen met de aanleg van een eigen collectie van vogeldia's, welke bij cursussen e.d. kunnen worden gebruikt. In het kader van de viering van Noordwijk als 125 jaar badplaats werd besloten een 2-tal speciale excursies te organiseren. Vervolgens werd een aantrekkelijke folder vervaardigd waarmee wordt gehoopt meer bekendheid te geven aan onze Vereniging. Deze folder ligt ter beschikking in het Jan Verwey Natuurcentrum en andere belangrijke instellingen in Noordwijk. Ook tijdens excursies e.d. zal deze folder worden uitgereikt.

Het boek "Vogels van Noordwijk en Omstreken" raakte bijna uitverkocht, zodat werd besloten een aantal van 250 reeds gedrukte exemplaren alsnog te laten inbinden.

Excursies

Ook in het afgelopen jaar werden weer verschillende excursies georganiseerd voor leden en belangstellenden. Op 5 mei werden 's avonds de Nachtegalen in de

Noordduinen beluisterd. Op vrijdag 11 mei werd 's avonds een bezoek gebracht aan het landgoed Offem. Een nieuw initiatief was de Slootjesexcursie op zaterdagmorgen 2 juni aan de Varkensboslaan te Noordwijk. Velen waren getuige van het boeiende en veelzijdige leven in het zoete water.

Op vrijdagavond 22 juni vond de gebruikelijke plantenexcursie plaats die ons ditmaal voerde naar het Oosterduinsemeer te Noordwijkerhout. Men stond werkelijk versteld van de grote verscheidenheid aan planten, die daar te zien was.

De waddenexcursie, welke plaatsvond in het weekend van 31 augustus t/m 2 september, voerde ons dit keer naar Ameland. Een kleine 60 leden waren getuige van vele prachtige vogelwaarnemingen. In Oktober vonden op iedere zaterdagmorgen op de zogenaamde Driehoek de trekwaarnemingsochtenden plaats. De laatste excursie vond plaats op donderdag 27 december. Het betrof hier de ganzenexcursie, die in Zeeland plaatsvond. Hoewel de deelnemers geplaagd werden door harde wind en fikse buien, was de stemming toch opperbest en kon worden teruggezien op een groot aantal interessante waarnemingen.

Ledenvergaderingen

De volgende onderwerpen werden tijdens de ledenvergaderingen behandeld:

26 januari: Lezing met dia's over het natuurleven boven de poolcirkel door de heren Baalbergen, Verkade en van Duin.

23 februari: Lezing met dia's over walvisachtigen door de heer Dr. Chr. Smeenk.

30 maart: Lezing met dia's over flora en fauna op het Noordwijkse strand door de heer Adema.

27 april: Lezing met dia's over roofvogels door de heer M. de Jonge.

18 mei: Lezing met dia's over de Alpenflora door de heer J. van Dijk.

28 september: Lezing met dia's over roofvogels in de Amsterdamse Waterleidingduinen door de heer F. Koning.

26 oktober: Lezing met dia's over het natuurleven in Noord-Amerika door de heer W. Baalbergen.

30 november: Lezing met dia's over het natuurleven in de arctische gebieden van Noord-Amerika door de heer Dr. J.A.J. Vink.

Slotwoord

De samenstelling van het bestuur wijzigde zich in die zin dat de heer H. Verkade de voorzittershamer ruilde met de heer J. van Dijk. Uit het voorgaande moge blijken, dat ook het bestuur weer vele uren gestoken heeft in het organiseren van allerlei activiteiten en de goede voortgang van onze Vereniging. Wij dachten in al onze bescheidenheid, dat we onze leden toch heel wat hebben kunnen bieden en dat we ook het afgelopen jaar zo ons steentje hebben kunnen bijdragen tot de bescherming van de flora en fauna in onze regio.

Wij konden dit slechts doen dank zij de grote hulp van velen, die ons behulpzaam waren. Alsnog onze hartelijke dank hiervoor.

Financieel overzicht 1990

Staat van baten en lasten

Baten

Contributies en donaties		10033	
Rente		1426	
Batig saldo verkoop		<u>972</u>	
		12431	
	saldo baten		12431

Lasten

Jan Verwey Natuurcentrum		1426	
Entree, speciale avonden		104	
Giften		419	
Batig saldo kantine		500	
Exploitatie en onderhoud	2973		
Bibliotheek	224		
Expositie	<u>1487</u>		
	4684	<u>2449</u>	
	nadelig saldo		2235

Strandloper

Advertenties		2090	
Drukkosten	3525		
Portokosten	<u>338</u>		
	3863	<u>2090</u>	
	nadelig saldo		1773

Diverse lasten

Bestuur, vergaderingen, activiteiten	1939		
Contributies en giften	<u>820</u>		
	2759		
	saldo diverse lasten		2759

Jaarresultaat 5664

Duurzame goederen			-25
Verkoop Vogelboek			+2372
Reserve groot onderhoud			-1058
		Voordelig exploitatiesaldo	<u>6953</u>

Balans per 1 januari 1990

Activa

Kas, bank, giro	23466
Te onv. rente	1204
Te ontv. subsidie boek	2765
Te ontv. ad. gelden	850
Voorraad Vogelboek	3112
Overige voorraad	p.m.
Overige bezittingen	p.m.
Totaal	<u>31397</u>

Passiva

Vooruitbet. contr.	61
Te betalen kosten boek	4285
Reserve bord boulevard	2500
Reserve onderhoud	8942
Vermogen	15609
Totaal	<u>31397</u>

Balans per 31 december 1990

Activa

Kas, bank, giro	31034
Te ontv. rente	1371
Te ontv. subsidie boek	0
Te ontv. adv. gelden	2125
Voorraad Vogelboek	0
Overige voorraad	p.m.
Overige bezittingen	p.m.
Totaal	<u>34530</u>

Passiva

Vooruitb. contr.	50
Te bet. rek. en decl.	1918
Reserve onderhoud	10000
Vermogen	
per 1 januari	15609
expl.saldo	6953
Totaal	<u>22562</u>
Totaal	<u>34530</u>

Begroting 1991

Inkomsten

Contributie/donatie	9750
Rente	1250
Strandloper adv.	2000
Verkoop	900
Vogelboek verkoop	500
JVNC entree	1200
JVNC spec. avonden	100
JVNC consumpties	300
JVNC giften	100
JVNC Stivono	500

Uitgaven

JVNC expl. en onderhoud	2500
JVNC energie	2000
JVNC verzekering	200
JVNC belasting	200
JVNC perm. tent.	750
JVNC wiss. tent.	750
JVNC bibliotheek	500
Strandloper druk	3500
Strandloper porto	350
Strandloper div.	100
Bestuur	800
Verzekering	100
Verg. activiteiten	1500
Jeugdclub	500
Contr. en giften	850
Diversen	500
Aanschaf	500
Expl. overschot	1000

Totaal 16600

Totaal 16600

Toelichting op het financieel verslag

De Vereniging heeft het boekjaar 1990 afgesloten met een fors positief exploitatieresultaat. Hiervoor zijn de volgende redenen aan te wijzen.

- De verkoop van het Vogelboek is zeer voorspoedig verlopen. De inkomsten overtroffen ruimschoots de balanswaarde van het begin van het jaar, zodat hieruit een exploitatieoverschot van ruim f 2.300,- voortvloeide.

Bovendien werd door de totale inkomsten van de verkoop, ruim f 5.000,-, de liquiditeitspositie verbeterd, wat een gunstige invloed had op de rente. (zie ook verderop)

- In verband met de zachte winters 1988/89 en 1989/90 is er in 1990 een teruggave geweest van het energiebedrijf, terwijl tevens de te betalen voorschotten verlaagd werden. De definitieve afrekening over 1990 is nog niet binnen.

Er zijn niet veel onderhoudskosten geweest dit jaar aan het Jan Verwey Natuurcentrum. Voor 1991 staan wel een aantal zaken op het programma.

- De contributie-inkomsten vertonen een stijgende lijn, hoewel er in dit bedrag ook een deel achterstallige contributie 1989 zit. Deze achterstallige contributie wordt nooit op de balans opgenomen, omdat inning hiervan altijd onzeker is.

- De jeugdclub is dit jaar volledig selfsupporting geweest.

- Door bovengenoemde zaken konden de spaartegoeden, die door de uitgave van het Vogelboek redelijk geslonken waren, weer aangroeien. Dit tezamen met een hoge rentestand gaf over 1990 een redelijke rente.

De voorraad eind 1990 is moeilijk te waarderen, doch niet van grote omvang; deze is daarom p.m. opgenomen.

De Vereniging bezit, behoudens de bibliotheek en de inventaris van het Jan Verwey Natuurcentrum, twee schrijfmachines, een stencilmachine, een inbrandapparaat, een dia-apparaat, geluidsapparatuur, een binoculair en kijkers; alle is p.m. gewaardeerd, omdat verkoop niet in de bedoeling ligt.

Bij het opstellen van de begroting is terughoudendheid betracht, zodat de inkomsten lager en de uitgaven hoger zijn geschat dan in 1990.

Bij het opstellen van de begroting is geen rekening gehouden met eventuele activiteiten en/of projecten naar aanleiding van het komende lustrum.

J.Ch. Veefkind, penningmeester

Overzicht ledenbestand per 1 januari 1991								
	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991
Noordwijk	279	303	328	370	387	397	403	404
Noordwijkerhout, De Zilk	21	23	25	25	27	30	30	35
Katwijk	15	16	18	21	22	31	29	17
Rijnsburg, Valkenburg	13	15	16	16	14	14	18	17
Leiden e.o.	14	17	20	23	26	28	25	29
Bollenstreek	26	33	40	54	59	60	64	63
Elders	27	25	23	26	29	31	34	40
Totaal	395	432	470	535	564	591	603	605

Jaarverslag jeugdnatuurclub

De jeugdclub (9 - 11 jarigen) telde afgelopen seizoen ongeveer 20 kinderen en werd verzorgd door 5 personen, die met elkaar een rooster hadden samengesteld met daarin vele leuke en interessante activiteiten.

De ene week kwamen de kinderen vrijdagavond (7 - 8 uur) samen en de week daarop zaterdagochtend om met elkaar op excursie te gaan. Vaak werden we door leden van de Vereniging geholpen voor de meer specialistische kennis. Als leiding waren we erg blij met deze medewerking.

In het najaar heeft Udo Hassefras de kinderen alles vertelt over vleermuizen, Rien Sluys over trekvogels en Gert Slager heeft ons zijn zee-aquarium laten zien. De kinderen waren erg enthousiast.

In december vertelde Hein Verkade over sterren en planeten en in het voorjaar zijn we onder andere naar het Warmonderbos geweest, waar we naast de eerste lentebodes (Speenkruid, Bosanemonen) ook Ooievaars hebben gezien. Een Belevenis.

In juni zijn we met de jeugdclub te gast geweest bij een jeugdnatuurclub in Geldrop. Het was werkelijk een heel goed weekend, waar we allemaal nog met plezier aan terug denken. Onder andere zijn we naar een prehisto-

risch dorp geweest waar kinderen brood konden bakken, kruidenthee konden zetten en nog veel meer. De Dommel hebben we gezien en 's avonds vertelde iemand ons alles over kikkers. Dat het erg laat werd voordat alle kinderen sliepen hoeven we eigenlijk niet te vermelden en de terugtocht met de trein verliep dan ook wat rustiger dan de heenreis. Iedereen kon terugzien op een ontzettend goed verzorgd en gezellig weekend.

Het seizoen hebben we in juni afgesloten met een plantexcursie onder leiding van Jelle van Dijk en natuurlijk met het jaarlijkse roei-evenement op de Nieuwkoopse plassen.

We kunnen terugzien op een goed seizoen en we willen nogmaals iedereen (ouders, oud-leden, leden van de Vereniging) heel hartelijk bedanken voor alle hulp die we als jeugdnatuurclub kregen.

Inmiddels zijn we de afgelopen september weer gestart met een nieuwe groep jeugdnatuurleden en een nieuw activiteitenprogramma.

Het belooft weer een goed jaar te worden. Marian Bos, Carla van der Hulst, Debbie de Jager, Jenny Vink, Richard Zonneveld.

Jaarverslag I.V.N.

Nel Nooijen v.d. Meer

De activiteiten van de I.V.N.-groep Noordwijk waren uiteraard van velerlei aard.

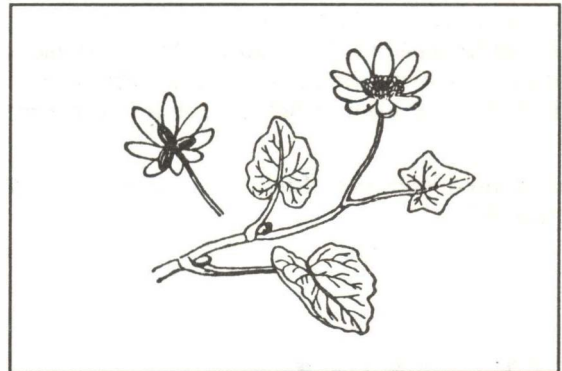
In de tentoonstellingsruimte van het Jan Verwey Natuurcentrum stelde een aantal leden een nieuwe speurtocht samen. Tijdens de bezoeken maakten de kinderen hier dankbaar gebruik van.

Nieuwe medewerkers werden geïntroduceerd. Samen bekeken we de veranderde expositie en stelden we ze op de hoogte van praktische zaken zoals bediening van de verwarming en andere apparatuur. Om elkaar wat beter te leren kennen, maakten we een fietstocht door de Noordduinen.

Op zondag 1 april was een strandexcursie georganiseerd. Waarschijnlijk wegens de datum was het een klein, maar enthousiast groepje belangstellenden. Verassend waren de vondsten op de vloedlijn.

De wandeltocht "Natuurpad Nieuw-Leeuwenhorst" werd kritisch bekeken en herzien. Het natuurpad is vervolgens opnieuw uitgegeven.

Buiten de normale openingstijden van het Jan Verwey Natuurcentrum ontvangt het I.V.N. ook groepen kinderen op afspraak. In totaal hebben 696 kinderen de permanente expositie bezocht. Ze hadden veel plezier met het uiteenpluizen van de uileballen en het uitvoeren

speenkruid

van opdrachtjes met schelpengruis.

Natuureducatie komt buiten in de vrije natuur het best tot zijn recht. Daarom is in de herfstmaanden een natuurwandeling in het bos van Nieuw-Leeuwenhorst samengesteld. We hebben 204 enthousiaste kinderen kunnen begroeten.

Het organiseren van het traditiegetrouwe herfstnatuurspel. Ditmaal was in het kader van het 30-jarig jubileum van de landelijke I.V.N.-organisatie, het onderwerp "kringloop" als hoofdmotief gekozen. Ondanks de regen, die de mooi-weer-traditie van dit evenement verbrak, waren er toch 112 kaarten uitgereikt. Met begeleiders erbij gerekend hebben ongeveer 170 natuurliefhebbers dit spel gespeeld.

Jeugdbonden Voor Natuurstudie richten afdeling op in Noordwijk

---

Udo Hassefras

In De Strandloper van maart 1990 22e jaargang nr. 1. heeft u kunnen lezen over de activiteiten van de jeugdbonden binnen afdeling Bollenstreek.

Vanuit afdeling Bollenstreek is een aantal leden nu bezig met de oprichting van een afdeling van de jeugdbond in Noordwijk.

Wat houdt zo'n afdeling nu in? Binnen een afdeling worden door en voor de leden activiteiten georganiseerd. Deze activiteiten bestaan voornamelijk uit excursies. Tijdens deze excursies wordt er aan onderzoek of beheer gedaan, wordt er geïnventariseerd of genieten we gewoon van de natuur. Dit alles gebeurt met mensen van je eigen leeftijd (van 12 tot en met 25 jaar). Het doel van de jeugdbonden is: het bezig zijn in en met de natuur in je eigen omgeving.

In februari 1991 is ons eerste afdelingsblad "De Bruinvis" verschenen. Hierin staan verslagen van enkele excursies, onderzoeksresultaten, een natuurhistorisch stuk over de Bruinvis en uiteraard het excursieprogramma (expro). In dit expro staan alle activiteiten aangekondigd die de komende 2 maanden worden georganiseerd.

Mocht je zin hebben om eens langs te komen om een excursie mee te maken en je bent tussen de 12 en 25 jaar of je weet iemand die interesse heeft in de natuur, bestel dan het afdelingsblad "De Bruinvis" bij onderstaand adres en kom op excursie. Het blad "De Bruinvis" ligt ook in de bibliotheken en het Jan Verwey Natuurcentrum.

Waarom nu opeens een afdeling van de jeugdbond in Noordwijk?

Het unieke van de jeugdbonden (NJN en JNM) is, dat jongeren tussen de 12 en 25 jaar met elkaar activiteiten organiseren om de natuur te ontdekken en te beschermen.

Binnen de Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk loopt de jongerengroep niet goed. Wel is er een jeugd natuurclub, maar die is maar tot 12 jaar. In Noordwijkerhout is een jeugd natuurwacht, maar ook hier is de maximumleeftijd 12 jaar.

Vandaar dat de jeugdbonden gevraagd zijn om een zelfstandige afdeling op te richten. Zo krijgen de jeugdclub en de jeugd natuurwacht een goede doorstroom mogelijkheid en kunnen deze mensen hun kennis bij de jeugdbonden vergroten en actief bezig zijn in de natuur om later eventueel door te gaan binnen de Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk.

Maar zoals al is opgemerkt vormen de jeugdbonden een zelfstandig draaiende afdeling in Noordwijk en staan dus verder los van alle andere organisaties. Uiteraard is er wel een goed contact tussen alle verenigingen.

Tot slot wil ik nogmaals een oproep doen aan iedereen die interesse heeft of iemand weet die eventueel interesse heeft, om eens langs te komen. Op papier is het altijd anders dan in de natuur, daarom volgt hieronder een excursieverslag van Femke Vink. Deze excursie was haar eerste kennismaking met de jeugdbond en geeft haar eerste indruk weer.

Tot op excursie, Udo Hassefras
Meidoornplantsoen 28
2161 MC Lisse
tel: 02521-12746

NJN/JNM

Femke Vink

Zaterdag 19 januari in de regen mijn eerste excursie met de jeugdbonden voor natuurstudie. Half negen bij de vuurtoren verzamelen, hier stonden Bart en Johan.

Meer mensen kwamen er niet dus vertrokken we naar Noordwijkerhout om bij het witte kerkje Marijn en Robert op te halen. Van hieruit gingen we door naar Vogelenzang, waar de rest van de groep uit Sassenheim, Lisse en Hillegom uiteraard te laat aankwam.

Helaas regende het nog steeds, maar we gingen verder op weg naar het bezoekerscentrum om de roofvogelentoonstelling te bekijken. Hier was het namelijk droog en we moesten nog eten ook. Udo wilde persé naar buiten, de regen in, vogels kijken. Gelukkig stopte de regen al snel alleen de plassen waren nog niet weg, dus droge voeten hadden we nog niet. Wat wel heel opvallend was dat de vogels na de regenbui opeens erg actief wer-

den. Het gevolg was dat de vogels ons om de oren vlogen. We zagen: Boomkruipers, Vinken, Kepen, Staartmezen, Kuifmezen, Goudhaantjes en door de telescoop een prachtig Witgatje, een IJsvogel, een Waterspreeuw en een Roerdomp. Ook vele watervogels werden gezien, als je wilt weten welke dan moet je zelf maar op excursie komen en dit aan mij vragen.

Er was ook nog een vervelend jongetje Titus genaamd, hij maakte het zo bont dat we met z'n allen besloten hem te laten zien wat je allemaal met Lisdodden kan doen, het gevolg was dat we allemaal onder de Lisdodden zaten, m.u.v. Renate en ik, want wij hielden de telescoop vast. De terugweg was lang, maar wel gezellig, er werd gekletst en naar vogels gekeken. Ondertussen ging het zonnetje ook nog schijnen, een volmaakte excursie op de regen na. Toen nog terug fietsen, het was al vijf uur.

Eén ding is zeker, na zo'n dag op pad slaap je wel.

Broedvogelinventarisaties van duinen en landgoederen rond Noordwijk in 1990

Samenstelling Dick Hoek

In dit artikel worden de resultaten van vijf telgebieden beschreven.

Inleiding

Het afgelopen jaar zijn dezelfde gebieden onderzocht als in 1989 en beperkte het onderzoek zich ook nu tot de duinen en landgoederen. Helaas zijn er te weinig mensen actief om ook in het cultuurlandschap, zoals graslanden en bollenvelden systematisch gegevens te verzamelen. Juist in deze landschappen voltrekken zich in deze tijd de grootste veranderingen en komen nog verschillende bedreigde soorten voor als Zomertaling, Grutto, en Tureluur.

Spectaculaire veranderingen hebben zich niet voorgedaan in vergelijking met 1989. Het was het een goed Fluitjaar: er werden broedgevallen vastgesteld in de Noordduinen, Nieuw-Leeuwenhorst en Offem. Ook zijn soorten, die nogal gevoelig zijn voor strenge winters als Graspieper, Winterkoning en Blauwe Reiger over het algemeen in aantal toegenomen.

In 1986 is van de Nederlandse vogels, die bedreigd worden of voor ons land karakteristiek zijn en bijzondere bescherming nodig hebben, een Rode Lijst opgesteld (Osieck 1986). Op deze lijst staan o.a. Patrijs, Tapuit en Grasmus. Op grond van recente gegevens kan deze lijst aangevuld worden met o.a. Roodborsttapuit en Groene Specht (Osieck 1989). De soorten die op deze lijst (inclusief aanvulling) vermeld staan, zijn in de tabellen met een * aangeduid.

Alle inventarisaties zijn uitgevoerd volgens de landelijk veel toegepaste methode van het Broedvogel Monitoring Project. Aan het einde van de tabellen staat de tijd vermeld, die aan het veldwerk is besteed.

1. Koepelduinen

Dit duingebied tussen Katwijk en Noordwijk van ca. 193 ha was in vier verschillende telgebieden verdeeld. Het werd onderzocht door Jelle van Dijk, Frank van Duivenvoorde, Kees Verweij, Gijsbert van der Bent en Marcel van Weeghel. Het gebied is eerder onderzocht in 1973, 1984, 1989 en 1990.

De Zuidduinen, zoals het gebied ook wel genoemd wordt, bestaat hoofdzakelijk uit droge duingraslanden met vooral in de zeereep en langs de binnenduinstrand laag struweel. In het zuidelijk deel liggen een manege, een groot parkeerterrein, een camping met groenvoorzieningen en enkele beweide cultuurgraslanden. De talrijkste broedvogels zijn dan ook soorten, die gebonden zijn aan graslanden (Graspieper) en aan struwelen (Heggenus, Grasmus en Kneu). Evenals in 1989 werden van de Wulp ook in het afgelopen jaar geen aanwijzingen gevonden dat er jongen groot gebracht zijn. Een paar Reeën verbleef permanent in het gebied. De soorten van de Rode Lijst handhaven zich over het algemeen

goed (tabel 1). De Grasmus is in 1990 niet verder toegenomen; waarschijnlijk is het gebied nu volledig bezet.

Tabel 1: Broedvogels van de Rode Lijst in de Koepelduinen in 1973, 1984, 1989 en 1990.

Soort	1973	1984	1989	1990
Patrijs*	5-7	3	10	9
Roodborsttapuit*	11	6	6	8
Tapuit*	10	9	9	11
Grasmus*	7-9	19	35	35

Tabel 2: Broedvogels van de Koepelduinen in 1984, 1989 en 1990.

Soort	1984	1989	1990
Bergeend	-	2	1
Wilde Eend	6	4	2
Patrijs*	3	10	9
Fazant	5	3	3
Scholekster	1	1	-
Wulp	1	1	1
Stormmeeuw	-	1?	-
Tortelduif	-	-	1
Houtduif	2	6	7
Koekoek	3	7	4
Veldleeuwerik	28	26	20
Graspieper	24	38	41
Winterkoning	6	3	9
Heggenus	34	34	47
Nachtegaal	-	6	6
Kuifleeuwerik	1-2	-	-
Roodborsttapuit*	6	6	8
Tapuit*	9	9	11
Merel	6	16	20
Sprinkhaanrietzanger	-	2	1
Bosrietzanger	-	3	-
Braamsluiper	1	1	1
Grasmus*	19	35	35
Zwartkop	-	1	1
Spotvogel	-	-	1
Tijftjaf	-	1	6
Fitis	14	30	24
Koolmees	3	3	2
Vlaamse Gaai	-	1	-
Ekster	8	5	6
Kneu	36	43	51
Inventarisatietijd			
in uren	49	74	65

2. Noordduinen-west

Grootte: ca. 53 ha. Onderzoekers: Arie Cramer en Jan Glasbergen. Voor het zevende achtereenvolgende jaar werd deze kavel via de BMP-methode onderzocht. Het gebied bestaat voornamelijk uit duingraslanden, struweel en laag, aangeplant loofhout. Er is nog een restant naaldhout aanwezig. Het aantal Graspiepers blijft zich uitbreiden. Ook met de Veldleeuwerik gaat het in vergelijking met andere gebieden redelijk. De Vlaamse Gaai broedt al zeven jaar op dezelfde plaats; een dicht denbosje langs de Oorlogsweg. Opvallend is de gestage achteruitgang van de Kneu. In vergelijking met zeven jaar geleden is er nu nog maar 1/3 van de broedpopulatie aanwezig.

Tabel 3: Broedvogels van de Noordduinen-west 1984-90.

Soort	84	85	86	87	88	89	90
Bergeend	-	-	-	1	1	1	-
Wilde Eend	1	1	2	2	1	1	-
Torenavalk	1	-	-	-	-	-	-
Patrijs*	2	4	3	3	2	3	2
Fazant	1	2	2	1	1	1	1
Kievit	1	-	-	-	-	-	-
Wulp	2	1	1	1	1	1	-
Houtduif	10	13	14	9	7	7	8
Tortelduif	3	1	3	1	1	3	4
Koekoek	2	3	2	2	3	2	1
Veldleeuwerik	15	16	14	12	12	13	12
Boompieper	-	-	1	-	-	-	-
Graspieper	12	7	7	6	9	18	22
Winterkoning	-	1	1	-	1	8	8
Heggemus	20	19	25	24	27	17	16
Roodborst	1	-	-	-	-	-	1
Nachtegaal	6	9	14	16	13	11	11
Roodborstta-puit*	1	-	-	-	-	-	-
Tapuit*	5	4	6	6	7	9	7
Merel	5	5	5	3	5	6	3
Sprinkhaanriet-zanger	-	1	2	1	1	1	-
Bosrietzanger	1	-	-	1	-	-	-
Braamsluiper	-	3	2	2	1	2	2
Grasmus*	15	15	11	17	21	15	13
Fitis	21	14	13	16	24	22	16
Koolmees	2	3	1	3	3	1	-
Vlaamse Gaai	1	1	1	1	1	1	1
Ekster	5	7	7	8	8	8	8
Zwarte Kraai	-	2	2	2	2	1	-
Ringmus	-	1	2	3?	-	1	-
Kneu	35	30	25	14	12	12	10
Inventarisatie-tijd							
in uren:	35	32	33	33	33	36	33

Roodborstta-puit

3. Noordduinen-oost

Inventarisatie: Jelle van Dijk. Grootte: ca. 32 ha. Dit telgebied werd voor het tweede achtereenvolgende jaar onderzocht.

Het gebied bestaat vrijwel geheel uit bos: naaldbos en wat loofbos (vooral langs de binnenduinrand) met plaatselijk open plekken en struweel.

In tegenstelling tot de meeste andere gebieden gingen in dit telgebied Winterkoning en Roodborst in aantal achteruit. Volgens de toegepaste BMP-methode hebben waarnemingen van Goudhaantjes na 1 mei vrijwel altijd betrekking op broedvogels. De waarneming van het Goudhaantje in dit gebied op 19 mei is zeer waarschijnlijk toch een late doortrekker, vooral omdat op die zelfde dag er ook een exemplaar gezien werd in de tuin van de familie van Dijk. De Boomvalk bracht twee jongen groot in een oud kraaiennest, net buiten het telgebied.

Er werden veel Holenduiven gezien, maar dit betrof uitsluitend fouragerende vogels. Opvallend is de grote dichtheid aan Vinken. Het blijft merkwaardig dat in ogenschijnlijk zeer geschikte biotopen als Offem en Nieuw-Leeuwenhorst de Vink als broedvogel ontbreekt of in aanmerkelijk lagere dichtheden voorkomt.

Tabel 4: Broedvogels van de Noordduinen-oost in 1989 en 1990.

Soort	1989	1990
Fazant	2	2
Holenduif	1	-
Houtduif	9	10
Tortelduif	1	1
Zwarte Specht	1	-
Grote Bonte Specht	1	1
Boompieper	5	5
Winterkoning	13	10
Heggemus	2	3
Roodborst	21	13
Nachtegaal	4	2
Merel	9	9
Zanglijster	1	-
Grote Lijster	2	1
Tuinfluit	1	-
Zwartkop	5	5
Fluiter	-	1
Tijftjaf	11	9
Fitis	10	7

Goudhaan	-	1?
Glanskop	3	1
Kuifmees	2	3
Pimpelmees	2	-
Koolmees	4	4
Boomkruiper	4	4
Vlaamse Gaai	3	3
Ekster	2	-
Zwarte Kraai	1	3
Vink	8	11
Groenling	1	2
Inventarisatietijd		
in uren	19	21.5

4. Nieuw-Leeuwenhorst

Inventarisatie: Dick Hoek. Grootte: ca. 15 ha. Voor het zevende achtereenvolgende jaar werd dit terrein onderzocht. Het terrein omvat het gedeelte met de oudste bomen van Nieuw-Leeuwenhorst. De talrijke, eeuwenoude Beuken en Zomereiken zijn bijzonder rijk aan holten; bovendien zijn er veel nestkasten geplaatst. Voorts zijn aanwezig uitgegroeid eikenhakhout, enkele oude naaldbomen, grasveldjes, ruigten en een kleine waterpartij.

Ook dit jaar broedde de Sperwer weer met succes in het gebied: er vlogen drie jongen uit. Het gaat goed met de Sperwer in onze omgeving. Een tweede succesvol broedgeval vond in de omgeving plaats. In tegenstelling tot Offem hebben de Blauwe Reigers zich niet uitgebreid. De kolonie op Offem heeft blijkbaar een veel grotere aantrekkingskracht.

Het aantal Kauwen blijft moeilijk te schatten. Eén of meerdere tellingen van groepen vogels die in de bomen zitten, nog voordat met broeden wordt begonnen, levert waarschijnlijk de beste resultaten op. Wanneer de vogels broeden of jongen hebben is tellen niet goed meer mogelijk; vanuit het hele bos komen dan tientallen vogels aangevlogen en vliegen voortdurend luid krijsend rond het in hun ogen bedreigde nest.

Een verrassing was de waarneming van een Appelvink op 5 mei. Vooral later in het seizoen zijn Appelvinken bijzonder moeilijk te inventariseren. Ze houden zich dan vooral op in de kruinen van de bomen. Hoewel er het bij deze eenmalige waarneming bleef, moet toch niet worden uitgesloten dat de Appelvink in Leeuwenhorst heeft gebroed. Een Zwarte Specht werd op 14 april gezien. Het aantal Spreeuwen en Koolmezen vermindert gestaag. Wat hier de oorzaak van is, is niet duidelijk. Er bestaat geen gebrek aan nestgelegenheid, er zijn holle bomen genoeg. Op verschillende avonden was de baltsvlucht van de Houtsnip prachtig te zien en te horen.

Tabel 5: Broedvogels van een gedeelte van Nieuw-Leeuwenhorst in de periode 1984-90.

Soort	84	85	86	87	88	89	90
Blauwe Reiger	-	-	-	-	-	1	1

Wilde Eend	3	5	6	5	5	9	5
Sperwer	-	-	-	-	-	1	1
Torenvalk	1	1	1	1	0-1	-	-
Fazant	1	2	2	2	2	3	3
Waterhoen	2	1	1	1	1	2	2
Meerkoet	-	2	1	2	2	-	-
Houtsnip	1	-	-	-	-	-	1
Holenduif	4	7	6	7	8	7	8
Houtduif	20	15	16	15	12	12	13
Turkse Tortel	2	1	2	2	2	2	3
Tortelduif	5	5	6	6	4	1	1
Koekoek	1	1	-	1	1	-	-
Bosuif	1	1	1	1	1	1	1
Ransuil	-	-	1	-	-	-	-
Groene Specht*	2	2	2	2	2	2	2
Grote Bonte Specht	7	7	7	6	5	5	5
Kleine Bonte Specht	2	-	-	-	-	-	-
Winterkoning	17	17	12	16	21	26	24
Heggenmus	9	8	5	5	2	4	4
Roodborst	16	19	20	14	20	19	24
Nachtegaal	-	-	1	3	2	2	2
Merel	19	17	18	14	15	17	18
Zanglijster	4	4	5	5	4	4	4
Grote Lijster	-	-	-	-	-	1	1
Bosrietzanger	1	2	1	1	-	1	-
Grasmus*	-	-	1	1	-	1	-
Tuinfluiter	2	4	5	7	8	5	4
Zwartkop	9	11	9	7	8	9	9
Fluiter	-	-	-	2	4	-	1
Tjiftjaf	12	10	9	10	11	10	11
Fitis	13	10	8	7	6	5	5
Grauwe Vliegenvanger	1	3	-	4	1	3	2
Staartmees	-	-	1	-	-	-	-
Glanskop	3	2	4	5	4	4	3
Matkop	1	1	-	-	-	-	-
Pimpelmees	20	22	15	21	18	15	15
Koolmees	35	34	31	26	25	22	21
Boomklever	2	1	-	2	1	-	-
Boomkruiper	5	7	6	5	5	6	6
Wielewaal	-	-	-	-	1	-	-
Vlaamse Gaai	4	3	3	3	4	3	3
Ekster	2	2	2	2	2	3	4
Kauw	25	25	20	20-25	20	30	20
Zwarte Kraai	2	1	2	2	1	2	1
Spreeuw	22	20	12	15	5	10	3
Huisemus	1	3	1	1	1	-	-
Ringmus	16	8	2	2	2	-	-
Vink	2	4	2	4	5	4	1
Groenling	1	4	1	1	1	-	-
Inventarisatietijd							
in uren	25	25	20	20	18	30	31

5. Offem

Inventarisatie: Hein Verkade. Grootte: ca. 32 ha. Voor het 19e achtereenvolgende jaar werd Offem onderzocht. De begroeiing komt overeen met die van Nieuw-Leeuwenhorst, zij het dat de oppervlakte met grasland en open water groter is.

Vooral de spectaculaire toename van de Blauwe Reiger valt op.

Ongetwijfeld hebben de afgelopen zachte winters hieraan bijgedragen. Regelmatig werden Nijlganzen gezien, er kon echter geen broedgeval worden vastgesteld. Van de niet-broedvogels is vermeldingswaard: op 17 maart zingende Koperwieken en op 16 april drie vechtende Kepen.

Glanskoppen werden dit jaar al in januari zingend aangetroffen. Het broedgeval van de Gierzwaluw zal volgend jaar waarschijnlijk verleden tijd zijn: de schuur langs de Hogeweg, waar het broedgeval plaats vond, wordt afgebroken.

Opmerkelijk is de stijging van het aantal Tijftjaffen en Roodborsten. De Boomklever bracht ook het afgelopen jaar weer jongen groot. Dit is al enkele jaren het enige territorium van deze soort in de wijde omgeving.

Tabel 6: Broedvogels van Offem in de periode 1984-90.

Soort	84	85	86	87	88	89	90
Fuut	2	1	1	3	-	-	-
Blauwe Reiger	15	22	18	21	21	28	40
Wilde Eend	5-10	5-10	14	15	9	7	11
Torenvalk	1-2	1	1?	-	-	-	-
Fazant	2	2	2	3	3	4	3
Waterhoen	5	1-3	2-4	4	2	5	8
Meerkoet	-	-	1	-	3	5	8
Holenduif	5	3-4	4	7	6	10	10
Houtduif	20-25		20	15	19	32	24
Turkse Tortel	4	3	3	1-2	2	1	3
Tortelduif	3	4	-	1	1	2	-
Bosuif	1	1	1	1	1	1	1
Gierzwaluw	-	-	-	-	-	1	1
Groene Specht*	2-3	1	-	1	-	1	1
Grote Bonte Specht	2-3	2-3	4	3	4	4	4
Zwarte Specht	1?	-	-	-	-	-	-
Winterkoning	23	14	15	19	23	31	43
Heggenus	6	7	5	4	3	5	6
Roodborst	10	9	17	17	12	24	28
Merel	19	12-15	12	18	16	36	32
Zanglijster	3	1	3	5	5	7	5
Tuinfluitier	4	-	-	5	5	7	6
Zwartkop	6	7	7	6	6	10	10
Fluitier	-	-	-	-	-	-	1
Tijftjaf	12	9	8	10	11	17	29

Fitis	8	6	8	10	7	8	7
Grauwe Vliegenvanger	-	-	-	1	-	1	2
Staartmees	2	-	2	-	1	2	2
Glanskop	-	0-1	-	1	-	1	2
Pimpelmees	15	12	4	16	13	16	21
Koolmees	35	33	15	33	23	27	36
Boomklever	-	1	1?	2	1	1	1
Boomkruiper	6	6	7	4	5	6	9
Wielewaal	1?	-	-	-	-	-	-
Vlaamse Gaai	2-4	2-3	3-4	3	2	4	2
Ekster	2	1	1	1	1	1	2
Kauw	12-15	15-20	20	15-20	7	12	8
Zwarte Kraai	-	1-2	1	1	1	3	2
Spreeuw	15	10	25		15	14	13
Huisemus	8	5			7-9	4	-
Vink	2	-	-	2	2	1	-
Groenling	3	0-2	0-2	2	2	2	-
Nijlgans	1?	-	-	-	-	-	-
Inventarisatie-tijd							
in uren	24	10.5	18	21	21	28.5	29

+: aanwezig als broedvogel, aantal niet bekend

Uit tabel 7 blijkt dat de telgebieden Nieuw-Leeuwenhorst en Offem de hoogste dichtheid aan broedvogels bezitten, maar soorten van de Rode Lijst schaars zijn. In de kavels van de duinen met voornamelijk duingrasland en struweel zijn de dichtheden aan broedvogels betrekkelijk laag, maar broeden wel veel Rode Lijst soorten. In de kavel met voornamelijk naaldbos ontbreken Rode Lijst-soorten, terwijl de dichtheid aan broedvogels matig is.

Tabel 7: , Vergelijking van de broedvogeldichtheden en het percentage Rode Lijst-soorten in 1989 van vijf verschillende kavels.

	dichtheid per 10 ha.		dichtheid Rode lijst-soorten	
	89	90	89	90
jaar	89	90	89	90
1. Koepelduinen	15	17	3.1	3.2
2. Noordduinen west	31	28	5.1	4.2
3. Noordduinen oost	40	34	0	0
4. Nieuw-Leeuwenhorst	151	154	2	1
5. Offem	107	119	0.3	0.3

Literatuur

- Dijk J. van & Hoek D.M. 1989. Vogels van Noordwijk en Omstreken. Noordwijk.
 Dijk A.J. van 1986. Broedvogel-Monitoring Project. Handleiding. SOVON. Arnhem.
 Osieck E.R. 1986. Bedreigde en karakteristieke vogels in Nederland. Zeist.
 Osieck E.R. 1989. Steeds meer of minder vogels in Nederland? Vogels 54: 254-257.

Bijzondere broedvogels in Noordwijk en omgeving

Jelle van Dijk

Sinds enkele jaren probeert SOVON, deze afkorting staat voor Samenwerkende Organisaties Vogelonderzoek Nederland, een zo volledig mogelijk overzicht samen te stellen van alle kolonievogels en van een groot aantal schaarse en zeldzame broedvogels. De laatste groep is minder duidelijk af te bakenen dan de eerste. Dat het Woudaapje een zeer schaarse broedvogel is geworden, is wel tot iedereen doorgedrongen, maar behoren ook soorten als Nachtegaal en Blauwborst hier toe. In de duinstreek is de Nachtegaal zeer talrijk, maar op de Veluwe komt deze soort niet voor. In de Biesbosch wemelt het van de Blauwborsten, maar in de duinen ontbreekt deze soort. Een Glanskop is vrijwel overal op de zandgronden algemeen, maar in grote delen van Noord-Brabant schittert deze soort door afwezigheid. Onze Vogelwerkgroep heeft toegezegd aan het Bijzonder Soorten Project mee te doen, door voor een paar soorten die voor onze regio interessant zijn, zoveel mogelijk gegevens te verzamelen. Hieronder volgen de resultaten.

Kolonievogels

De bekendste kolonievogel van onze regio is natuurlijk de Blauwe Reiger. In 1990 werden de volgende gegevens verzameld:

Landgoed Offem - 40 paar

Nieuw-Leeuwenhorst - 1 paar

Huys te Warmont - 91 paar

Lisserbos - 88 paar

Endegeest - 2 paar

Rhijnhof - 30 paar

In 1990 waren we getuige van twee bijzondere kolonievogels, namelijk de Visdief en de Kokmeeuw. Achter boerderij Sixenburg vestigden zich op een braakliggend stuk land negen paren Visdiefjes en ook ten minste negen paren Kokmeeuwen. Hierover werd bericht in De Strandloper van september 1990.

Geelgors

Twintig jaar geleden broedde deze soort overal op de hogere gronden. In de duinstreek was de Geelgors veel minder vaak te zien dan in het oosten en zuiden van ons land, maar de omgeving van Noordwijkerhout en Lisse genoot landelijke bekendheid vanwege het talrijke voorkomen van de Geelgors. Anno 1991 komt deze soort in de duinstreek nauwelijks meer voor, terwijl de aantallen op de zandgronden elders in ons land in hoog tempo teruglopen. Het staat vrijwel vast dat in het westen van Nederland de Geelgors alleen nog bij Ruigenhoek te vinden is. In Noord-Holland is de populatie bij Egmond vermoedelijk geheel verdwenen en bij Lisse wordt het eentonige liedje al jaren niet meer gehoord. Ook langs de binnenduinstrand bij Wassenaar is de Geelgors nu verdwenen. In 1990 werden tussen het Oosterduinsemeer en De Zilk drie paren aangetroffen. Dat is

een flinke achteruitgang vergeleken met de 8-10 paren die hier in de jaren 1986-88 nog werden aangetroffen.

Kuifleeuwerik

Ook met de Kuifleeuwerik gaat het heel slecht in Nederland. Evenals de Geelgors voelt deze vogel zich niet thuis in streken waar geen rommelige hoekjes, zandige paadjes en onkruidlandjes zijn aan te treffen. In de Zuidhollandse kustplaatsen is dit parmantige vogeltje gelukkig nog niet verdwenen. Het resultaat van 1990: Noordwijk negen paar en Noordwijkerhout twee paar. De beste plaats voor deze soort blijft de Wilhelminaboulevard met zeker drie paren. Wie ziet er wel eens een Kuifleeuwerik op de Astridboulevard?

Kuifmees

In het oosten en zuiden van ons land is dit een algemene broedvogel, maar in West-Nederland komt hij slechts op enkele plaatsen voor. Het voorkomen van de Kuifmees blijft namelijk geheel tot dennenbossen beperkt. Alleen waar deze bossen een zekere omvang bereiken vestigen zich enkele paartjes. Voor 1990 werd het bestand in de Noordduinen op zeker acht paar geschat. Ook broedde een paartje in het dennenbestand van Nieuw-Leeuwenhorst.

Fluiter

Ook deze bosvogel is op de hogere zandgronden beslist niet zeldzaam. In onze omgeving is evenwel niet van een vaste populatie sprake. Hier moeten wij het hebben van trekvogels die soms blijven en dan tot broeden overgaan. In het voorjaar van 1990 werden opvallend veel zingende Fluïters gehoord. In juni bleek dat verscheidene paartjes gebleven waren. Door goed op de ouders met voer te letten, is het nest verrassend gemakkelijk te vinden. In 1990 werden drie nesten gevonden: Offem, Klein-Leeuwenhorst en Noordduinen.

Zwarte Roodstaart

In het oosten en zuiden van ons land is deze vogel heel algemeen, maar pas de laatste decennia vestigt hij zich ook op steeds meer plaatsen in het westen. Daarom proberen wij de ontwikkeling in Noordwijk zo goed mogelijk te volgen. In 1990 werden in Noordwijk tien zangposten ontdekt. Al jaren bekende plaatsen zijn: Huis ter Duin, Schoolstraat, Losplaatsweg. Ook wordt deze soort steeds vaker gezien bij grote bollenbedrijven met veel schuren en stapels kisten.

Behalve van de hierboven genoemde soorten werden nog gegevens doorgestuurd over broedgevallen van Torrenvalk (2), Boomvalk (1), Sperwer (2), Bergeend (3) en Zomertaling (1).

Broedvogelinventarisaties in de Amsterdamse Waterleidingduinen in 1990

Samenstelling Rien Sluys

In dit artikel worden de inventarisaties die plaatsvonden in de 5 kavels in de Amsterdamse Waterleidingduinen beschreven. Tevens is er een zogenaamd secundair kavel, Sasbergen, onderzocht. Dit is een gebied dat niet ieder jaar wordt geïnventariseerd, maar waarvan telgegevens wel van belang zijn.

Kneu

GIJS KOKKIESHOEK

(geïnventariseerd door E.Aartse)

Terreinomschrijving:

Het geïnventariseerde gebied wordt in het noorden begrensd door de Halfwegse Slag, in het oosten door het rijwielpad, in het zuiden door de Langevelderslag en in het westen door de Houtweg. Het terrein heeft een oppervlakte van circa 47 ha. waarvan:

circa 7 ha. duinberkenbos

circa 15 ha. duindoorn/vlierstruweel

circa 5 ha. stuifzand en stuifplekken

circa 20 ha. open duin met Duinriet, Zandzegge en Helm.

Volgens het beheersplan wordt een beperkte verstuiwing toegelaten.

Het terrein is erg geaccidenteerd. Vanaf de Langeveldeberg (27 m + NAP) loopt het terrein glooiend af naar de Langevelderslag en de Halfwegse Slag. Paden komen in het terrein niet meer voor. De oude voerbanen zijn thans geheel dichtgegroeid. De Rozen-del is nauwelijks meer begaanbaar.

broedgevallen Gijs Kokkieshoek:

Soort	1986	1987	1988	1989	1990
Bergeend	-	-	-	1	-
Patrijs	1	1	1	-	-
Fazant	3	3	3	3	3
Scholekster	-	-	-	1	-
Wulp	2	2	-	1	1
Houtduif	16	14	12	9	6
Tortelduif	2	2	2	2	1

Koekoek	1	1	1	1	1
Boomleeuwerik	1	1	1	2	1
Boompieper	5	3	3	3	5
Graspieper	1	-	2	2	-
Winterkoning	3	3	4	6	5
Heggemus	18	19	16	18	19
Roodborst	1	-	-	2	1
Nachtegaal	15	16	14	10	13
Roodborsttapuit	1	1	1	2	2
Tapuit	8	12	11	10	3
Merel	8	8	8	10	8
Zanglijster	1	1	1	1	1
Sprinkhrietzanger	3	3	4	3	1
Braamsluiper	1	2	2	3	4
Grasmus	12	11	10	11	13
Zwartkop	2	1	2	1	1
Tijftjaf	1	-	1	2	2
Fitis	23	24	26	20	22
Pimpelmees	1	1	-	-	1
Koolmees	6	7	4	3	5
Vlaamse Gaai	2	2	2	1	1
Ekster	9	10	7	5	4
Ringmus	4	2	-	1	-
Kneu	11	9	8	6	5
Geelgors	-	1	-	-	-
Totaal	30	26	25	29	26

BOEVELD-WEST

(geïnventariseerd door B. Heethuis)

Terreinomschrijving:

Het geïnventariseerde gebied wordt in het Noorden begrensd door het Finnlayweggetje, in het oosten door de Houtweg en een stukje onverhard wandelpad, in het zuiden door het raster langs de Langevelderslag en in het westen door het Van Limburg Stirumkanaal.

Het onderzochte gebied kan men grofweg in twee delen verdelen. Het zuidelijke deel wordt grotendeels bepaald door een vrij kaal duinenplateau met toppen van 18 m. Het noordelijke deel is voorzien van struvelen.

De oppervlakte bedraagt circa 40 ha.

De recreatiedruk is er, mede als gevolg van de dichtbij gelegen ingang, erg groot.

Broedgevallen Boeveld-West

Soort	1987	1988	1989	1990
Fazant	3	2	1	1
Houtduif	4	3	3	4
Tortelduif	1	1	1	1
Koekoek	1	1	1	1
Boompieper	1	2	2	2
Graspieper	1	1	2	2
Winterkoning	2	3	5	8
Heggemus	15	14	15	16
Roodborst	1	1	1	1
Nachtegaal	8	11	7	9
Roodborsttapuit	4	3	4	4
Tapuit	4	3	2	2
Merel	2	3	5	6
Sprinkhrietzanger	2	2	2	2
Bosrietzanger	1	1	1	1
Braamsluiper	2	2	1	1
Grasmus	14	15	14	10
Tjiftjaf	-	-	2	1
Fitis	19	19	21	20
Glanskop	1	1	-	-
Pimpelmees	1	1	1	-
Koolmees	4	2	4	3
Vlaamse Gaai	1	-	-	2
Ekster	2	2	4	4
Zwarte Kraai	1	1	1	1
Kneu	4	3	4	3
Totaal	25	24	24	24

WOLFSVELD-WEST

(geïventariseerd door R.Sluys)

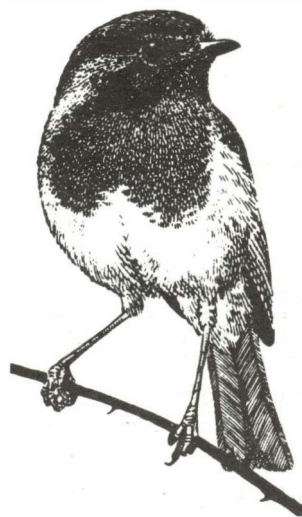
Terreinomschrijving: Het terrein wordt in het noorden begrensd door de Ruigenhoeker Schulpweg, in het oosten door het Finnlayweggetje en in het verlengde daarvan door een denkbeeldige lijn over de Kop van het Ronde Vlak en rechts langs het Spejndel, in het zuiden door het Finnlayweggetje en in het westen door het Van Limburg Stirumkanaal.

Het terrein heeft een oppervlakte van circa 35 ha., waarin 5 delen n.l. Lange Vlak, Spejndel, Abelendel, Biezenvlakje en Ronde Vlak grotendeels bestaan uit Meidoorn, Liguster, Berk, Zomereik, Kardinaalsmuts, Vlier en Duindoorn.

Broedgevallen Wolfsveld-West

Soort	1986	1987	1988	1989	1990
Wilde Eend	-	-	-	1	1
Fazant	4	3	3	3	3
Houtduif	7	5	7	9	9
Tortelduif	2	1	1	1	2
Koekoek	1	1	1	1	1
Boomleeuwerik	-	-	-	1	-

Boompieper	4	4	5	6	4
Graspieper	-	-	1	1	1
Winterkoning	1	3	5	10	14
Heggemus	14	16	13	16	19
Nachtegaal	11	13	13	16	11
Gekraagde Roodst.	-	-	-	-	1
Roodborsttapuit	2	1	2	2	1
Tapuit	-	1	-	-	1
Merel	6	5	4	5	8
Zanglijster	-	1	-	2	1
Sprinkhrietzanger	5	4	2	5	5
Braamsluiper	3	4	2	2	2
Grasmus	14	18	22	25	14
Tuinfluit	-	-	1	-	-
Zwartkop	-	2	-	1	1
Tjiftjaf	1	-	-	2	1
Fitis	19	18	16	26	26
Pimpelmees	2	-	1	1	-
Koolmees	6	5	3	8	5
Vlaamse Gaai	3	2	1	1	1
Ekster	6	3	4	3	4
Zwarte Kraai	-	-	-	-	1
Kneu	4	1	1	4	6
Totaal	20	21	21	25	26

Roodborstje

WESTHOEK EN HAASVELDERBEKEN

(geïventariseerd door J. van Saase, Th. van Trigt en W. van Leeuwen)

Terreinomschrijving:

Het terrein wordt in het noorden begrensd door de Nieuwe Haasvelderweg of Heiweg, in het oosten door de slag van de Westhoek, in het zuiden door de Starrenbroekerweg en in het westen door de Haasvelder Klugtweg. Midden door het gebied loopt de Scheidingsbaan, een smal voetpad langs een voormalige eigendoms- en jachtgrens waarop nog oude grensstenen

voorkomen met het monogram van mr. Jan Six (1668-1750), een van de eerste eigenaren van dit gebied na de grote verkoop van domeingronden. Ten oosten van de scheidingsbaan ligt de Westhoek, vroeger behorend tot het jachtveld "Paardenkerkhof".

Het terrein is niet sterk geaccidenteerd. De Trapjesberg is met ruim 16 meter + NAP de hoogste duintop. In de omgeving van het Haasveld (oorspronkelijk Haags-Veld) zijn nog vele sporen aanwezig van een vroegere landbouwvestiging, zoals oude teelthoeken (=duin-krochten) en weites, droge watering, greppels en oude beekbeddingen.

Broedgevallen Westhoek/Haasvelderbeken

Soort	1986	1987	1988	1989	1990
Fazant	8	7	7	10	20
Kievit	-	-	1	-	-
Wulp	1	1	-	-	-
Houtduif	8	10	16	5	5
Tortelduif	2	2	3	1	4
Koekoek	2	2	2	3	3
Bosuil	-	1	-	-	-
Groene Specht	1	-	1	-	1
Boompieper	14	9	9	10	14
Winterkoning	3	7	9	16	22
Heggemus	11	15	21	17	12
Roodborst	1	1	1	3	1
Nachtegaal	14	15	12	13	10
Gekraagde Roodst.	2	2	2	1	2
Paapje	6	6	7	5	4
Roodborsttapuit	1	1	2	2	2
Tapuit	3	1	1	-	-
Merel	4	3	6	5	7
Zanglijster	-	1	1	1	-
Sprinkhrietzanger	6	12	10	17	15
Braamsluiper	4	3	6	6	7
Grasmus	12	14	18	26	25
Tuinfluit	1	-	-	-	-
Zwartkop	1	-	2	-	-
Tijftjaf	-	-	4	3	5
Fitis	47	44	51	46	52
Staartmees	2	-	-	-	1
Glanskop	1	1	-	-	-
Pimpelmees	2	2	2	3	4
Koolmees	7	7	14	18	15
Vlaamse Gaai	1	2	3	2	4
Ekster	3	5	7	7	6
Zwarte Kraai	2	2	1	-	2
Ringmus	-	1	1	-	2
Vink	-	1	-	-	1
Kneu	11	12	7	8	10
Barmsijs	-	-	1	-	-
Totaal	30	29	31	24	28

HOEKGATTERDUIN

(geïntervieweerd door W. Baalbergen en H. Veeffkind)

Terreinomschrijving:

Het onderzochte gebied is c. 50 ha groot. In het

noorden en oosten wordt het terrein begrensd door de Hoekgatterweg, in het zuiden door de Zilkerslag (Joppeweg) en in het westen door het Oosterkanaal.

Door het gebied lopen enkele zandpaden. Het gebied kenmerkt zich door een rug van vrij kale duinen met veel stuifgaten. We vinden verspreid over het terrein enkele bosjes van voornamelijk eikehakhout zoals b.v. het Amerikaanse Bosje. Langs het Oosterkanaal vinden we enkele bosjes van de Oostenrijkse den.

Broedgevallen Hoekgatterduin

Soort	1986	1987	1988	1989	1990
Wilde Eend	-	-	4	3	1
Fazant	6	3	4	6	4
Houtsnip	-	-	1	-	-
Wulp	-	-	1	-	-
Houtduif	4	3	7	7	13
Tortelduif	-	1	1	1	2
Koekoek	1	1	1	1	1
Ransuil	-	-	-	-	1
Groene Specht	2	2	2	2	3
Grote Bonte Specht	1	3	3	-	2
Boomleeuwrik	1	1	-	1	-
Veldleeuwrik	1	1	-	-	-
Boompieper	7	8	9	9	6
Graspieper	-	1	-	1	1
Witte Kwikstaart	1	-	-	-	-
Winterkoning	1	2	4	6	5
Heggemus	8	7	7	15	10
Roodborst	4	3	2	4	4
Nachtegaal	8	9	12	9	11
Gekraagde Roodst.	1	3	3	5	6
Roodborsttapuit	-	1	-	-	1
Tapuit	2	1	1	1	-
Merel	4	5	6	6	8
Zanglijster	1	1	-	2	-
Sprinkhrietzanger	-	3	1	3	4
Braamsluiper	-	1	2	2	2
Grasmus	4	5	10	16	12
Tuinfluit	2	1	2	1	1
Zwartkop	1	-	-	-	1
Tijftjaf	-	1	2	4	4
Fitis	21	23	28	30	42
Staartmees	1	1	-	2	1
Glanskop	1	-	-	-	1
Pimpelmees	4	2	3	3	5
Koolmees	8	7	8,11	9	
Wielewaal	-	-	1	-	1
Vlaamse Gaai	3	2	2	4	2
Ekster	4	5	6	7	8

Zwarte Kraai	-	-	-	-	1
Ringmus	-	-	1	-	-
Vink	-	-	2	2	2
Groenling	-	-	-	-	1
Kneu	2	1	3	2	5
Barmsijs	1	1	1	-	-
Geelgors	-	1	-	-	-
Totaal	29	33	32	31	35

Vastgesteld aantal broedgevallen kavels 1 t/m 5

Soort	1986	1987	1988	1989	1990
Bergeend	-	-	-	1	-
Wilde Eend	-	-	4	4	2
Waterhoen	-	-	-	1	-
Patrijs	1	1	1	-	-
Fazant	24	18	19	23	32
Scholekster	-	-	-	1	-
Kievit	-	-	1	-	-
Houtsnip	-	-	1	-	-
Wulp	3	3	1	1	1
Houtduif	39	35	45	34	36
Tortelduif	7	11	8	6	10
Koekoek	6	6	6	7	7
Ransuil	-	-	-	-	1
Bosuil	-	1	-	-	-
Groene Specht	3	2	3	2	4
Grote Bonte Specht	1	3	3	-	2
Boomleeuwrik	2	2	1	4	1
Veldleeuwrik	1	1	-	-	-
Boompieper	31	26	29	30	31
Graspieper	2	2	5	6	4
Witte Kwikstaart	1	-	-	-	-
Winterkoning	10	18	27	46	53
Heggenus	66	71	72	82	76
Roodborst	7	5	4	10	7
Nachtegaal	56	64	58	57	53
Gekraagde Roodst.	3	4	4	6	9
Paapje	6	6	7	5	4
Roodborsttapuit	8	7	9	8	9
Tapuit	17	18	15	13	5
Merel	24	24	29	32	35
Zanglijster	2	4	2	6	2
Sprinkhrietzanger	16	24	19	30	27
Bosrietzanger	1	1	1	1	1
Braamsluiper	10	12	13	14	16
Grasmus	56	63	74	88	74
Tuinfluit	3	1	3	1	1
Zwartkop	4	3	4	2	3
Tijftjaf	2	1	9	11	13
Fitis	129	128	142	142	160
Staartmees	3	1	-	2	2
Glanskop	3	2	-	-	2
Pimpelmees	10	6	7	7	11

Koolmees	29	28	33	43	37
Wielewaal	-	-	1	-	1
Vlaamse Gaai	10	8	8	10	9
Ekster	24	25	28	26	25
Zwarte Kraai	3	3	2	1	5
Ringmus	4	3	2	1	2
Vink	-	1	2	2	3
Kneu	32	26	23	23	29
Barmsijs	1	1	2	-	-
Geelgors	1	1	-	-	-
Aantal soorten	42	43	42	39	40

SASBERGEN

(geïnventariseerd door R. Sluys)

Terreinomschrijving:

De kavel heeft een omvang van circa 40 ha., het gebied wordt in het westen begrensd door het Zweefvliegveld, in het noorden door de Joppiesweg en het pad ten zuiden van de Wei van het Paardenkerkhof, in het oosten door het pad langs het Rommelbos en het Varkensoortjesbos en in het zuiden door het rijwielpad. Het terrein vertoont door de vele verschillende typen begroeiing een parkachtig landschap.

In de noord-westhoek van het gebied, de Roggepan, bestaat de vegetatie na de brand in 1984 voornamelijk uit duinriet en Adelaarsvaren met hier en daar een Meidoorn en weer opschietende Amerikaanse vogelkers.

et oostelijk deel nl. het Grote Rommelbos en het Varkensoortjesbos bestaat grotendeels uit eikehakhout met als onderbegroeiing vrijwel uitsluitend Adelaarsvaren. Het open terrein tot aan het pad is begroeid met Adelaarsvaren, buntgras, hier en daar nog restanten van Heide, maar grotendeels vergrast.

In het zuiden is de vegetatie zeer verschillend van aard. Vanuit het zuidoosten naar het zuidwesten bestaat de begroeiing uit open stukken met Buntgras, Adelaarsvaren en Hei afgewisseld met enkele boomsingels van Eiken en Elzen. Dit beeld verandert met de komst van een bosje van Oostenrijkse dennen dat weer wordt opgevolgd door Het Donkere Bos, een stuk loofhout. Uiteindelijk komen we dan in het zuidwestelijk deel van het terrein in de Vlashoek, een stuk gemengd bos bestaand uit Oostenrijkse den, Populier, Beuk, Els met als onderbegroeiing Amerikaanse vogelkers.

Het middengedeelte van het terrein wordt gevormd door de Wei van Sasbergen, het in 1979 aangeplante jonge loofhout is inmiddels opgeschoten tot een behoorlijke opstand van Elzen, Esdoorns, Berken en Meidoorns.

Aantal bezoeken aan het terrein: 14
Totaal aantal uren : 35 uur
Gemiddeld per bezoek : 2,5 uur

Broedgevallen Sasbergen

Soort	1980	1984	1990
Fazant	10	3	6
Houtsnip	2	1	1
Wulp	1	-	-
Houtduif	10	24	12
Tortelduif	-	1	3
Koekoek	1	1	1
Bosuil	1	1	1
Groene Specht	2	3	2
Grote Bonte Specht	1	3	-
Veldleeuwerik	9	6	-
Boompieper	8	4	10
Graspieper	-	2	-
Witte Kwikstaart	1	-	-
Winterkoning	6	11	17
Heggemus	4	8	5
Roodborst	9	12	22
Nachtegaal	5	4	5
Merel	9	6	8
Zanglijster	1	1	1
Tapuit	1	3	-
Paapje	1	1	-
Gekraagde Roodstaart	4	4	-
Sprinkhaanrietzanger	1	-	2
Braamsluiper	2	-	-
Grasmus	2	1	5
Tuinfluit	3	3	5
Zwartkop	3	1	3
Tijftjaf	4	2	9
Fitis	22	16	24
Staartmees	1	2	1
Glanskop	3	1	2
Pimpelmees	4	2	15
Koolmees	13	12	14
Boomkruiper	1	1	1
Vlaamse Gaai	3	3	2
Ekster	1	4	2
Kauw	-	-	2
Zwarte Kraai	1	1	2
Vink	2	2	7
Groenling	2	-	-
Kneu	4	2	1
Geelgors	-	-	1
Totaal aantal soorten	38	35	32

Toelichting:

Het terrein werd eerder in 1980 en 1984 geïnventariseerd. De omvang van het onderzochte gebied was toen duidelijk groter nl. 114 ha.

Om aantallen met elkaar te kunnen vergelijken zijn alleen die territoria uit 1980 en 1984 opgenomen die binnen de grenzen van het in 1990 geïnventariseerde gebied vallen.

De aantallen van de inventarisatie van 1990 geven in een aantal gevallen duidelijke veranderingen te zien t.o.v. de 2 vorige inventarisaties.

Allereerst is er de sterke toename te zien van zowel Roodborst als Winterkoning. De afgelopen drie zachte winters zijn hier ongetwijfeld debet aan.

De Grote Bonte Specht is verdwenen uit het terrein. De soort werd alleen tijdens de eerste twee inventarisatieronden waargenomen.

De Groene Specht handhaaft zich nog steeds goed.

De Veldleeuwerik en de Tapuit zijn sterk achteruitgegaan, een achteruitgang die symptomatisch is voor het gehele zuidelijk duingebied van de AW-duinen.

De Gekraagde Roodstaart is verdwenen, een teruggang van 4 naar 0 exemplaren.

De Grasmus en de Tijftjaf zijn sterk vooruitgegaan, dit is een beeld wat over de gehele linie zichtbaar is.

De Vink is sterk toegenomen.

Het meest opzienbarende is wel de zeer sterke toename van de Pimpelmees, nl. van 2 naar 15 territoria, terwijl de Koolmees en de Glanskop zeer constant zijn.

In vergelijking met 1984 zijn verdwenen:

Grote Bonte Specht, Tapuit, Paapje, Gekraagde Roodstaart en Groenling.

(Weer)Gekomen:

Kauw, Sprinkhaanrietzanger en Geelgors.

Het noordwestelijk deel van het terrein, De Roggepan, werd op 25 april 1984 door brand getroffen. We vroegen ons toen af wat de gevolgen op lange termijn zouden betekenen. De inventarisatie van dit jaar geeft aan dat, hoewel al weer zes jaar geleden, die brand inderdaad grote gevolgen heeft gehad voor de broedvogelstand in dat gebied.

Aantal broedgevallen in De Roggepan:

Soort	1980	1990
Wilde Eend	1	-
Houtduif	2	-
Boompieper	-	2
Winterkoning	4	1
Heggemus	6	1
Roodborst	1	-
Nachtegaal	3	-
Merel	1	-
Sprinkhaanrietzanger	1	1
Braamsluiper	2	-
Grasmus	3	1
Zwartkop	1	-
Paapje	1	-
Fitis	11	1
Pimpelmees	-	1
Koolmees	4	1
Ekster	1	1
Kneu	1	-
Totaal	16	9

Verslag paddentrek/bescherming in het Langeveld over 1990

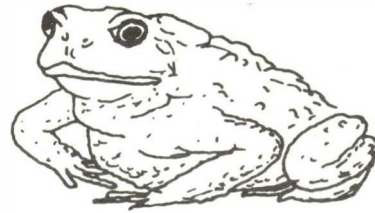
Willem Baalbergen

Evenals de voorgaande jaren hebben de overstekende padden, met name op de Kapelleboslaan en de Vogelwaardreef, in 1990 weer onze aandacht gehad. Gaarne willen wij hierbij dan ook weer verslag doen van de activiteiten op dit gebied. Aangezien het zich laat aanzien dat er in 1991 een andere werkwijze zal worden gevolgd is het misschien goed nog even de historie in te duiken.

Nadat in de zestiger jaren brede en doorgaande wegen in het Langeveld zijn aangelegd, bleken overstekende padden, op de voorjaartrek van het duin naar de polder, massaal te worden doodgereden. Dit gebeuren is door een Leidse bioloog, Bas van Leeuwen, in 1974 onder aandacht van het gemeentebestuur van Noordwijk gebracht. Vergezeld van de vraag om hier ook iets aan te gaan doen.

Burgemeester en Wethouders van Noordwijk hebben hierna onze Vereniging gevraagd hierin mee te denken en zo mogelijk ook mee te werken. Uiteindelijk heeft dit geleid tot een proef met afzettingen en vangemmers. Gezien het feit dat dit niet het gewenste resultaat opleverde is later gekozen voor een gedeeltelijke afzetting van de weg gecombineerd met het plaatselijk oprapen en overzetten van de dieren. Tot en met 1990 is met dit systeem gewerkt. Een van de nadelen was echter dat toch nog veel beesten werden doodgereden en een ander ook niet zonder gevaar voor de overzetters was. Om die reden is gezocht naar een andere oplossing, namelijk het aanbrengen van afrastringen met een aantal tunnels onder de weg. Door verschillende omstandigheden is de proef die hiermee genomen zou worden niet doorgegaan. Het ligt in de lijn der verwachtingen dat vanaf 1991 zal worden gewerkt met een systeem van een grondiger afzetting met slagbomen.

Terugblikkend zou je kunnen zeggen dat de in de loop der jaren ondernomen activiteiten niet geheel zonder succes zijn geweest. Er zijn onder meer grote aantallen dieren overgezet terwijl ook de afzettingen goede resul-

taten te zien gaven. In elk geval kan worden geconstateerd dat de populatie padden in stand blijft. Een resultaat dat zonder de beschermende maatregelen waarschijnlijk niet was bereikt. Hiermede is ook onze doelstelling geformuleerd (het instandhouden van de populatie). Het zal niet mogelijk zijn om te voorkomen dat geen enkel dier meer wordt doodgereden.

Voordat de overzetresultaten van 1990 worden genoemd rest ons nog de groep van meer dan 20 vrijwilligers te bedanken voor hun inzet. In een goede samenwerking met gemeentewerken en politie waren zij, over een periode van tenminste 6 weken, wekelijks een avond in touw. Soms met gevaar voor eigen leven en zonder dat er over autokosten werd gesproken.

Met de controle op overstekende padden zou in 1990 aanvankelijk op 24 februari worden gestart. Door het zachte weer echter begon de trek, evenals in 1990 enkele weken eerder. Tot en met 13 april is gepatrouilleerd waarbij op een zestal avonden de weg is afgesloten. Op de avonden dat niet is afgesloten zijn tussen de twee- en drieduizend dieren overgezet. Daarbij is geconstateerd dat toch nog veel padden werden doodgereden. Gemiddeld was dat 1/3 deel van het aantal dieren dat werd overgezet. Naast padden zijn een klein aantal Groene Kikkers en Rugstreppadden overgezet terwijl tevens enkele kleine Watersalamanders op de weg werden aangetroffen.

Waterhoentjes

Jelle van Dijk

Om een grote groep Brandganzen te kunnen zien, zul je een tochtje naar Friesland of het Deltagebied moeten maken. Voor het zien van een Grauwe Pijlstormvogel kun je dicht bij huis blijven, maar zonder een goede kijker en enig doorzettingsvermogen om ook bij storm de zee af te turen, wordt het zien van deze soort toch een moeilijke zaak. Het is duidelijk dat veel vogels zich niet zo maar laten bekijken. Wat maakt het Waterhoentje het ons dan toch gemakkelijk! Voor deze vogel is een

wandeling of een stukje fietsen al genoeg en een verrekijker heb je niet eens nodig.

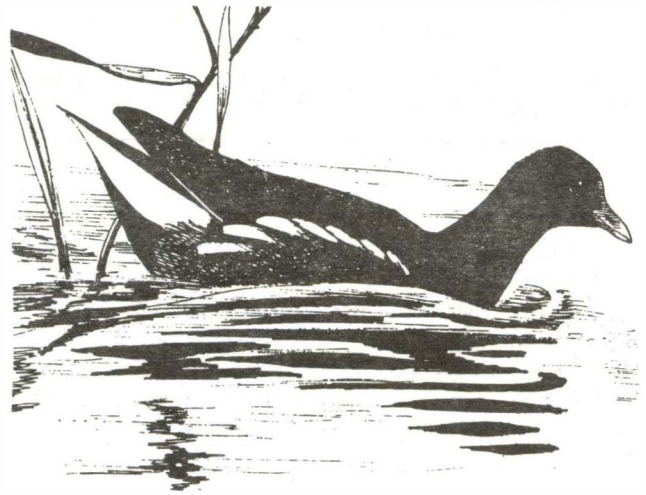
Waterhoentjes zijn vrijwel altijd in de buurt van water te vinden. Dat zijn in de zomer altijd kleine en smalle wateren zoals sloten en vijvers. Vooral plaatsen waar veel oever- en waterplanten groeien, zijn populair. Als het water zo breed is dat er golfslag kan ontstaan, verliest deze plaats zijn aantrekkelijkheid voor Waterhoentjes. Waterhoentjes zijn namelijk geen beste zwimmers. Ze moeten het doen met drie zeer lange tenen. Zwemvliezen als bij eenden of lobben als bij Meerkoet en Fu-

ten hebben ze niet. Met die kale tenen verplaats je niet zoveel water. Door met de kop schokkende bewegingen te maken, probeert het Waterhoentje er nog een beetje vaart in te houden. Zodra er echter golfslag en tegenwind in het spel zijn, zijn de vorderingen vrijwel nihil. Die "onhandige" poten zijn echter uitermate geschikt om in dichtbegroeide sloten af en toe een stukje over de drijvende vegetatie te lopen.

De laatste jaren behoort het Waterhoentje tot de regelmatige broedvogels van de bebouwde kom. In Noordwijk is jaar in jaar uit een nestje te vinden in de wetering langs het Sluispad en in Boerenburg is zelfs van een bloeiende populatie sprake. Door het beheer, of eigenlijk het ontbreken van beheer, is op sommige plaatsen een dichte oeverbegroeiing van Riet en Rietgras ontstaan. Een vaste stek in Boerenburg is bijvoorbeeld het laatste stuk van de brede sloot langs de Northgordreef tussen de Gooweg en de Leeuwenhorstlaan. Het hele familieleven is hier vanaf het fietspad te volgen. Het nest is meestal gemakkelijk te vinden. Het ligt een eindje van de kant zodat katten er niet bij kunnen. In het begin van de broedtijd verlaat de broedende vogel nog al eens het nest, maar na een week wordt het nest niet zo gemakkelijk meer verlaten. Verlaat de broedende vogel het nest, dan is hij (of zij, beide sexen broeden) veelal geheel onzichtbaar. De vogel duikt namelijk onder water en klemt zich met zijn lange tenen vast aan de bodembegroeiing of aan de onderkant van een riestengel. Omdat er natuurlijk na een poosje toch wel naar frisse lucht gesnakt wordt, steekt het Waterhoentje af en toe alleen de snavel even boven water. Deze toestand kan minutenlang worden volgehouden, waardoor het kan lijken of de vogel geheel van de aardbodem verdwenen is.

Tijdens het broeden wordt voortdurend aan het nest gebouwd. De niet-broedende vogel sleept bouwmaterialen aan dat door de broedende vogel zorgvuldig in het nest wordt verwerkt. Dat is ook wel nodig, want de meeste nesten missen een stevige fundering. Het nestmateriaal raakt met water verzadigd en begint langzaam te zinken. Zolang het ophogen gelijke tred houdt met het zinken is er niets aan de hand. Ligt het nest op een ongelukkige, wat diepe plaats, dan lijkt zo'n nest na enkele weken enigszins op een ijsberg: er bevindt zich een groter deel onder dan boven de oppervlakte.

Waterhoentjes beginnen niet zo vroeg als Futen met de nestbouw. Dat komt omdat ze toch wel graag een beetje beschut tussen de groeiende stengels zitten. Toch proberen de meeste paartjes twee of drie legsels groot te brengen. Als de jongen uit het ei zijn gekropen, kunnen ze direct al zwemmen en lopen. Het zijn kleine zwarte donsballen met een klein rood snaveltje. Nog voordat de jongen zelf hun kostje kunnen opscharrelen, beginnen de ouders al aan de volgende ronde. Naast het aanslepen van nestmateriaal moet nu ook voor de jongen gezorgd worden. Als de jongen van het tweede broedsel het nest verlaten, zijn de zorgen van de ouders al wat minder. De jongen van het eerste legsel gaan namelijk meehelpen bij het voederen van de kleine broertjes en zusjes van het tweede legsel. Dit unieke verschijnsel werd reeds in 1838 beschreven door de beroemde Duitse ornitholoog Naumann. Vermoedelijk heeft dit gedrag tot doel om ondanks de vrij late start van het broedseizoen toch twee of drie legsels groot te kunnen brengen.

Waterhoentje

Uit het voorgaande is duidelijk geworden dat Waterhoentjes hun uiterste best doen om voor een flink aantal nakomelingen te zorgen. Met wat geluk kan het aantal grootgebrachte jongen per seizoen wel tien tot twaalf bedragen. Voor een vogel die toch wel enkele jaren leeft, is dat bijzonder veel. Het Waterhoentje heeft dit gedrag ontwikkeld omdat dit voor het in stand houden van de populatie gewoon bittere noodzaak is. In een normale winter met één of meer vorstperiodes kunnen de verliezen groot zijn. Na de strenge winter van 1962/63 was het Nederlandse broedbestand letterlijk gedecimeerd. Het kan jaren duren voordat dergelijke verliezen zijn weggewerkt.

West-Europa kende in de jaren tachtig een paar winters van formaat: 1985/86, 1986/87 en 1987/88. Deze winters tezamen hadden niet zo'n desastreuze uitwerking op de populatie als de winter van 1962/63. De laatstgenoemde winter werd gekenmerkt door de opvallende lengte van de vorstperiode (half december-begin maart), in combinatie met zeer lage temperaturen en veel sneeuw. De strenge winters van de jaren tachtig kenden korte, felle vorstperiodes met in het algemeen nauwelijks sneeuw van betekenis. Juist dat laatste is voor Waterhoentjes van belang. In de winter bestaat hun voedsel namelijk vooral uit gras en allerlei kruiden. Zolang er maar een beetje water overblijft en een stukje gras daar dichtbij, kan het Waterhoentje wel overleven. Een dik pak sneeuw in combinatie met volledige ijsbedekking betekent binnen enkele dagen het einde voor veel Waterhoentjes.

Na de drie strenge winters, voor Nederlandse begrippen een unicum, volgde een nieuw record: drie uitermate zachte winters op rij! Dat deze bijzondere weersomstandigheden hun uitwerking op de stand van het Waterhoentje niet hebben gemist, kan iedereen constateren die wel eens een rondje in de omgeving fietst. Vermoedelijk zijn er nog nooit bij Noordwijk zoveel Waterhoentjes geweest. In tegenstelling tot het broedseizoen leven ze in de winter in groepen. Het winterbiotoop moet drie elementen bevatten: water, gras en struiken. Die struiken dienen niet alleen om bij gevaar dekking te zoeken, maar ook als slaapplek. Plaatsen waar in december en januari groepen Waterhoentjes werden waargenomen zijn: Boerenburg (48), polder Hoogeweg (92), Kloostershuur (24), Noordwijkerhoekbrug (18), Polder Elsgeest (12), Oud-Leeuwenhorst (46),

Klein-Leeuwenhorst (14), bij Dijk en Burg (12), op het terrein van Sint-Bavo (27), achter Sancta Maria (32), noordwesthoek Oosterduinsemeer (18). Dit lijstje pretendeert niet volledig te zijn! Als de eerste maanden van 1991 strenge vorst zullen brengen (als u dit leest, is dat geen vraag meer), zal het vermoedelijk weer enkele jaren duren voordat er zoveel waterhoentjes kunnen worden geteld.

Uit ringonderzoek is gebleken dat de meeste Nederlandse Waterhoentjes standvogels zijn. Slechts een klein deel trekt weg naar Engeland, Ierland en Frankrijk. Ons broedbestand wordt in de winter wel aangevuld met vogels uit noordelijker streken. Er zijn zelfs vogels gevonden met een ring uit Finland! En dat voor een vogel die je eigenlijk nooit ziet vliegen. Wie van onze leden heeft wel eens een groepje Waterhoentjes zien overvliegen? Meestal blijven onze waarnemingen beperkt tot

een vogel die eerst rent en daarna een stukje vliegt om zo snel mogelijk het water te bereiken. Voor het grotere werk prefereren ze de nachtelijke uren. Waterhoentjes behoorden vroeger dan ook tot de bekende vuurtorenslachtoffers.

Laat de lezer niet denken dat er bij deze aardige vogel niets meer te ontdekken valt. Zijn alle vogels die nu in Boerenburg rondlopen ook broedvogels? Wie weet waar deze Waterhoentjes de nacht doorbrengen en hoe hoog ze in de bomen kruipen? Wie weet hoeveel van de acht of negen donsjongen uiteindelijk op eigen poten kunnen staan? Wie houdt bij hoeveel Waterhoentjes er op de Northgodreef worden platgereden? Voor onze leden in Boerenburg ligt bij het dagelijkse rondje met de (aangelijnde) hond een geheel veld van onderzoek braak!

Stichting Vogelasiel Noordwijk

Henk van Duijn

Kwartaalverslag: oktober t/m december

Soort	Aanwezig 1-10-90	Gebracht	Dood	Gelost	Aanwezig 31-12-90
Fuut	-	2	1	-	1
Dodaars	-	1	1	-	-
Jan van Gent	-	4	-	*	1
Blauwe Reiger	-	2	1	1	-
Wilde eend / eend	-	1	1	-	-
Bergeend	1	-	-	-	1
Zwarte Zeeëend	-	7	4	*	-
Houtsnip	-	3	1	2	-
Watersnip	-	1	1	-	-
Grote Mantelmeeuw	- 1	-	1	-	-
Zilvermeeuw	-	5	2	3	-
Stormmeeuw	-	1	1	-	-
Drieteenmeeuw	-	2	1	1	-
Kokmeeuw	3	3	4	2	-
Alk	-	7	5	-	2
Zeekoet	-	94	64	11	19
Kleine Alk	-	1	1	-	-
Houtduif	-	4	3	1	-
Turkse Tortel	1	1	-	1	-
Spreeuw	-	3	2	1	-
Kauw	-	1	1	-	-

Zwarte Kraai	1	-	-	1	-
Winterkoning	-	1	-	1	-
Merel	-	3	3	-	-
Roodborst	-	1	1	-	-
Goudhaantje	-	5	2	3	-
Huismus	2	1	1	2	-
duif,-	5	3	1	1	-
Zebravink	-	4	4	-	-
Muskuseend	-	2	-	1	1
Grijze Roodstaart	-	1	-	1	-
Prachtfazant	-	1	-	1	-
Zilverfazant	-	2	-	1	1
Indische Lachduif	-	1	1	-	-
Totaal	8	170	108	43	27

Toelichting:

Het sterretje bij de Jan van Gent en de Zwarte Zeeëend betekent dat, voor verdere revalidatie drie Jan van Genten naar Eco Mare op Texel en drie Zwarte Zeeëenden naar het Vogelasiel in Haarlem zijn overgebracht. Het laatste kwartaal van 1990 is zeer rustig begonnen. De trektijd van de vele vogelsoorten breekt weer aan in deze periode. In het vogelasiel is dit te merken doordat er vooral vogels binnengebracht worden die in botsing gekomen zijn met een raam of windscherm. Een aantal van deze vogels overleeft deze harde confrontatie met een ruit dan ook niet. De hersenbeschadiging is dan zo erg dat na enige tijd de dood intreedt. B.v. de Goudhaantjes waarvan er drie zijn gelost vliegen soms na een uur rust weer goed door de kooi. Direct lossen is dan voor deze vogels het beste. Voor de Houtsnip loopt de klap met een ruit dan ook vaak minder rooskleurig af. De lange snavel is soms gebroken, één van de ogen is meestal door de harde klap één en al bloed wat soms

blindheid tot gevolg heeft. Een diagnose stellen bij een Winterkoninkje is een moeilijke zaak. Een afhangerde vleugel veroorzaakt door een botsing met een draad of tak kan de oorzaak zijn.

Vliegenvlug en te bang om stijf vast te pakken glipt een klein Jantje meerdere malen uit de handen. Veel krijgen wij deze soort niet daarom is het des te leuker om hem weer te lossen. Voor de Houtduiven is het minder goed afgelopen. Eén van de duiven heeft het overleefd. De overige drie zijn gestorven aan "het geel". Het "geel" is een bacterie die gele proppen veroorzaakt in de keel. De Houtduif zal in eerste instantie niet meer gemakkelijk kunnen eten. Als de proppen "geel" te groot worden kan er geen voedsel meer door de slokdarm en zal ook de luchtweg dichtgedrukt worden. De duif zal dan door verstikking om het leven komen. Als het "geel" zich in het beginstadium openbaart is het met medicijnen goed te bestrijden. Als er gele proppen in de keel van de duif zitten is deze niet meer te redden. Op drie november werd de eerste Zeekoet van dit seizoen gebracht. Een voorloper van een grote groep olieslachtoffers die omstreeks 18 november binnengebracht zouden worden. Zware stookolie op de vogels die van top tot teen onder zaten. Een voorwasbeurt werd ingelast om zo de slachtoffers meer overlevingskansen te geven. Zij zouden hierdoor minder olie binnenkrijgen. Na een driedaagse pillenkuur werd de definitieve wasbeurt gegeven. Drogen en daarna naar het bassin om weer waterdicht te worden. Er zijn er tot nu toe 19 Zeekoeten geringd en weer losgelaten op de pier van IJmuiden. Drie Jan van Genten konden wij in deze drukke tijd met Zeekoeten niet herbergen. Niet zo zeer dat wij ze niet konden verzorgen, maar de reden was dat de Jan van Genten in het bassin gaan zitten en elke Zeekoet die in het water komt er direct uitjagen. Zij

zijn naar Eco Mare op Texel gebracht waar zij verder zouden revalideren.

Vier Zebravinken werden in een sterk vervuilde duivenmand in beslag genomen en in het asiel gebracht. De Zebravinken waren in zo een slechte staat dat een uur na binnenkomst er drie dood waren. Een vierde was levendig maar de pootjes waren ingedraaid met een nylondraad. Insnoering in de poten en stevige knopen bemoeilijkten het loshalen. Na een hoop gepeuter is het dan toch gelukt het vogeltje te bevrijden. Het was helaas van korte duur. De volgende morgen was ook deze Zebravink overleden. Beter ging het met de Grijsje Roodstaart. Op een maandag namiddag aan de Hoogwakersbosstraat gevonden en dinsdag door de eigenaar weer opgehaald. Na een korte uitstap was de Papegaai direct weer dikke maatjes met z'n baas.

Nu nog even bijpraten over de episode verplaatsing Vogelasiel. De stand van zaken op het ogenblik is somber. De wethouder is op 10 januari op bezoek geweest om zich persoonlijk op de hoogte te stellen. Hij vertelde dat hij zoekende was om argumenten te vinden om het Vogelasiel aan het Dompad te laten. Een voorstel hier toe is in het Collegeberaad van januari aan de orde geweest. Op 31 januari telefonisch contact gezocht met de wethouder. Deze was zeer somber gestemd. Hij was de enige voorstander om het Vogelasiel aan het Dompad te houden.

Moeten wij nu werkelijk weg???? De tijd zal het leren. U merkt het al er komt helaas nog geen helderheid in deze zaak. Wie weet hoelang het nog kan duren. Wordt vervolgd!

Henk van Duijn.

Stichting Vogelasiel Noordwijk,
Postbus 168.

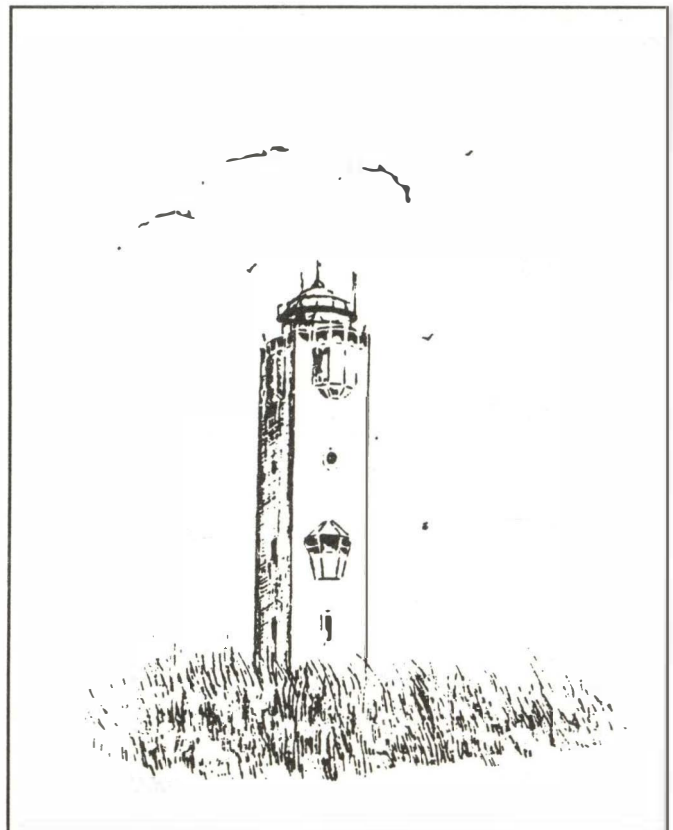
Rondje groen

W. Andelaar

Als geen andere plaats leent Noordwijk zich voor een rondje strand en duin. Met de vuurtoren als middelpunt iets oppikken van wat de natuur te bieden heeft.

Een fikse voorjaarsstorm kan veel interessante zaken op het strand opleveren. Vooral als er de dagen na de storm een oostelijk windje waait, wordt er veel materiaal vanuit zee naar de kant gebracht. Losgewoeld door de storm brengt de onderstroom bij oostenwind allerlei spul naar het strand. Op sommige dagen kan het hele strand vol liggen met zaken die normaal op de bodem van de zee liggen.

Overall vind je plakken veen als bewijs dat de kustlijn in vroeger dagen meer zee-inwaarts lag. Veel van die stukken veen vertonen mooie ronde gaten, het werk van de Boormossel. Bij het openbreken van zo'n plak vind je nog restanten van de planten waarvan het veen is ontstaan.

Eendemossels

Veel steenkooltjes ook vind je in die "vuilsteeën". Vroeger, voordat Nederland een aardgasland was, verzamelden veel Noordwijkers die kooltjes voor de kachel. Helemaal zonder gevaar was dat stoken met deze kolen overigens niet. Ze zijn namelijk nogal zwavelrijk hetgeen flinke ontploffingen in de kachel teweeg kon brengen. Als remedie hiertegen werden de kolen daarom een tijdje op het "dammetje" gelegd. De zwavel moest er uit "regenen".

Er is ook veel dierlijk materiaal op het strand te vinden. Om te beginnen natuurlijk de Kokkels of "kokkelekanten". De Tere Platschelp, niet te verwarren met de echte Kokkel of Hartschelp. Deze Kokkels werden, voordat de pierenstekers actief werden, als aas voor de beug gebruikt. Hiermede probeerde men vanaf het strand een Botje te verschalken.

Soms spoelen grote hoeveelheden zeesterren aan. Nico Tinbergen vertelt in zijn aardige boekje "Klieuw" een verhaaltje over een slimme boer uit Noordwijk. Die schepte zijn wagen vol met deze "vijfvoeten" en strooide ze over zijn aardappelveldje in de duinen. Als bemesting. Om de volgende dag te merken dat alle sterren waren verbleekt. Het was namelijk een eetfeest voor de meeuwen geworden.

Grote stukken hout worden op den duur zo verzadigd van water dat ze niet meer drijven. Dit "zinkhout"; stronken van bomen, stukken van een dukdalf of een stuk scheepsbint, zijn het waard te bekijken. Vaak zijn

ze begroeid met zeedieren. De Zeepok bijvoorbeeld. We ook kennen van kleiner materiaal dat is aangespoeld, maar ook minder vaak voorkomende beestjes. Als je de Zeeanemoon, want die vind je nog wel op zo'n stuk hout, tenminste een beestje mag noemen. Voor je gevoel hebben ze meer van planten weggevoerd. Ze hebben zich vastgezet op het hout en zijn met hun "heer" aan lager wal geraakt.

Een enkele maal is een ander fraai diertje op een plank te vinden, de Eendemossel. Een schelpachtig beestje dat zich met de buigzame slurf aan het hout heeft vastgezet. Het diertje heeft in de schelp een aantal pootjes die iets van veertjes weg hebben. Het feit dat onze voorouders niet wisten waar de gebieden van sommige vogels lagen, bracht de ontdekking in de wereld dat Rotganzen uit deze Eendemossels voortkwamen.

Eén van de vele verzinsels die wij mensen voortbrengen. Als we een verschijnsel in de natuur niet kunnen plaatsen zullen we niet rusten voor we een verklaring voor hebben gevonden. En als we dat vinden verzinnen we wel wat.

Ik dacht dat het Midas Dekkers was die eens zei dat mens het dier is dat zich het meest aanmatigend draagt. Wij mensen willen graag op grote voet treden. Het bescheiden, buigzame voetje van de Eendemossel doet veel sympathieker aan.

Waarnemingen:

Roodkeelduiker	4	4-11-90	branding Langevelderslag	A. Steenvoorden
	9	28-12-90	over zee noord	W.J. Hooymans
Duiker spec.	45	10-11-90	over zee in 1 uur	R. Sluys
	72	11-11-90	over zee in 1 uur	R. Sluys
	165	25-11-90	over zee in 1 uur	R. Sluys
	85	8-12-90	over zee in 1 uur	R. Sluys
	39	24-12-90	over zee in 1 uur	R. Sluys
Dodaars	1	13-10-90	zwemmend in branding	H. Verkade
	3	18-10-90	Van Limburg Stirumkanaal	K. Koning
	3	2-11-90	sloot Rijnsburg	J. Glasbergen
	4	6-12-90	Maandagse Watering	A. Ruigrok
	3	9-12-90	't Schie langs Offem	H. Verkade
Fuut	177	25-11-90	over zee in 1 uur	R. Sluys
	62	28-11-90	Oosterduinsemeer	J. van Dijk
	222	8-12-90	over zee in 1 uur	R. Sluys
	1920	14-12-90	over zee in 1 uur	J. van Dijk
Roodhalsfuut	1	10-11-90	in zee voor ZVN	R. Sluys
	2	25-11-90	over zee	J. van Dijk
	2	14-12-90	over zee	J. van Dijk
Noordse Stormvogel	2	18-11-90		R. Sluys
Grauwe Pijlstormvogel	1	6-10-90	over zee	J. van Dijk
	1	31-10-90	over zee	J. van Dijk/R. Sluys
Jan van Gent	175	3-10-90	over zee zuid	A. Steenvoorden/H. Verkade
	16	13-10-90	over zee in 1 uur	R. Sluys
	15	18-11-90	over zee in 1 uur	R. Sluys
	1	27-12-90	over zee noord	W.J. Hooymans
	1	28-12-90	over zee noord	W.J. Hooymans
Aalscholver	6		Rijnmond Katwijk	H. Verkade
	75	8-10-90	over Langeveld ZW	K. Koning
	80	23-10-90	over Langeveld ZW	K. Koning
	okt-dec	6-19 ex.	Oosterduinsemeer	vele waarnemers
	6	24-12-90	Vogelsloot	J. van Dijk
Kuifaalscholver	1 adult	11-11-90	over zee zuid	J. van Dijk/R. Sluys
Lepelaar	10	1-10-90	over Noordduinen	G. van Ommering
Wilde Zwaan	2	9-11-90	over zee zuid	H. Verkade
Rietgans	7	1-12-90	Boekhorstpolder	J. Bouwmeester
Kolgans	250	8-11-90	over Noordwijk zuid	A. Steenvoorden
	1200	24-12-90	over noordwijk in 3 groepen	J. van Dijk
Grauwe Gans			Van 18-24 oktober regelmatig waarneming van overvliegend groepen (20-60 ex) richting zuid	
	90	9-11-90	over Rijnsburg	J. Glasbergen
			van 24-27 november weer waarnemingen van overvliegende groepen (10-50 ex)	
	140	27-12-90	over noordwijk	A. Ruigrok
Brandgans	2	20-10-90	over Noordduinen zuid	W.J. Hooymans
	16	21-10-90	over zee zuid	H. Verkade/R. Sluys
	140	27-11-90	over Noordwijk zuid	A. Steenvoorden
Rotgans	137	7-10-90	over zee zuid in 5 minuten	J. van Dijk/H. Verkade
	68	13-10-90	over zee in 1 uur	R. Sluys
	15	21-11-90	over Duindamseslag	S. Pesschier
	26	24-11-90	over zee in 1 uur	R. Sluys
	17	1-12-90	over zee in 1 uur	R. Sluys
Nijlgans	10	10-10-90	over Oosterduinsemeer	K. Koning
	3	20-10-90	over Noordduinen	J. Glasbergen
	4	24-11-90	over Hoogeweg	J. Glasbergen
Smient	9	10-11-90	Oosterduinsemeer	A. Steenvoorden
	18	3-11-90	over zee noord	R. Sluys
	30	24-11-90	Maandagse Watering	J. Glasbergen
	40	8-12-90	achter Offem	A. Ruigrok
	48	5-12-90	Maandagse Watering	J. Glasbergen
	52	9-12-90	Maandagse Watering	H. Verkade
Krakeend	6	24-11-90	Maandagse Watering	J. Glasbergen

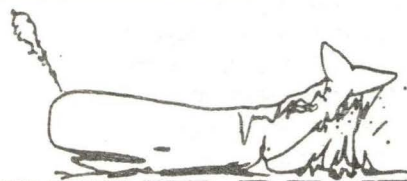
Krakeend (vervolg)	1 paar	16-12-90	Vogelsloot	A. Steenvoorden
	35	17-12-90	Oosterduinsemeer	K. Koning
	4	24-12-90	Van Limburg Stirumkanaal	K. Koning
Wintertaling	5	24-12-90	Van Limburg Stirumkanaal	K. Koning
	7	7-12-90	Oosterduinsemeer	J. van Dijk
Wilde Eend	225	11-9-90	Rijnmond Katwijk	H. Verkade
	150	11-11-90	Rijnmond Katwijk	H. Verkade
Pijlstaart	1	12-10-90	over Duindamseslag	W.J. Hooymans
	3	13-10-90	over Noordwijk zuid	A. Steenvoorden
	3	13-10-90	over zee zuid	R. Sluys
Slobeend	1	7-10-90	vijver Nieuw-Leeuwenhorst	H. Verkade
	10	22-11-90	Oosterduinsemeer	K. Koning
Krooneend	1 vr.	6-12-90	Oegstgeesterkanaal	J. Glasbergen
Tafeleend	16	10-11-90	Oosterduinsemeer	A. Steenvoorden
	10	28-10-90	Leidse Vaart	J. Glasbergen
Eidereend	53	25-11-90	over zee zuid	R. Sluys
	91	23-12-90	over zee in 1 uur	R. Sluys
	168	24-12-90	over zee in 1 uur	R. Sluys
Zwarte Zeeëend	780	2-11-90	over zee in 1 1/2 uur	J. van Dijk
	1	8-11-90	Oosterduinsemeer	K. Koning
	12	21-11-90	Oosterduinsemeer	J. van Dijk/K. Koning
	317	23-12-90	over zee in 1 uur	R. Sluys
Grote Zeeëend	1 paar	24-11-90	over zee noord	R. Sluys
Brilduiker	3	8-11-90	Oosterduinsemeer	K. Koning
	10	23-11-90	over zee	J. van Dijk
	2	17-12-90	Oosterduinsemeer	K. Koning
Middelste Zaagbek	8	1-12-90	over zee in 1 uur	R. Sluys
	3	27-12-90	over Noordwijk zuid	W.J. Hooymans
Bruine Kiekendief	1	13-10-90	over Langeveld	K. Koning
	1	13-10-90	over zee zuid	R. Sluys
Blauwe Kiekendief	1	13-10-90	over Langeveld	K. Koning
	2	15-10-90	over Langeveld	K. Koning
	7	24-10-90	over Langeveld	K. Koning
	1	11-10-90	over Noordduinen	J. Glasbergen
	2	13-10-90	over Driehoek	J. Bouwmeester e.a.
	1	24-12-90	bij Dijk en Burg	J. van Dijk
Havik	1	15-10-90	langs Leidse Vaart bij Keukenhof	K. Koning
Sperwer			gehele maand okt. en eerste helft van nov. regelmatig enkele ex overtrekkend. Op 23 okt. zelfs 18 ex in enkele uren. In nov. en dec. waarnemingen van enkele wintergasten (of broedvogels?) op vele plaatsen	
Buizerd	4	21-10-90	uit zee Langevelderslag	J. van Dijk/R. Sluys
	6	22-10-90	over Noordwijk	A. Steenvoorden
	1	1-11-90	boven Offem	A. Cramer
	1	24-11-90	Polder Hoogeweg	J. Glasbergen
	1	5-12-90	langs Oosterduinsemeer	K. Koning
	3	15-12-90	Polder Hoogeweg	A. Steenvoorden
	3	30-12-90	Polder Hoogeweg	J. van Dijk
Torenavalk	8	11-10-90	over Noordduinen	J. Glasbergen
Smelleken	1	3-10-90	jagend Koepelduin	A. Steenvoorden
	1	7-10-90	over zee	J. van Dijk
	1	9-10-90	over Langeveld.	K. Koning
	1	20-10-90	over Noordduinen	J. Glasbergen
	1	20-10-90	over zeereep Noordduinen	W.J. Hooymans
	1	23-10-90	langs Oosterduinsemeer	K. Koning
	1	2-11-90	bollenland Duinweg	A. Cramer
	1	9-11-90	langs Oosterduinsemeer	K. Koning
	1	24-11-90	Rijnsburg	J. Glasbergen
	1	5-12-90	Polder Hoogeweg	J. Glasbergen
	1	10-12-90	jagend Sluispad	A. Cramer
Boomvalk	1	12-10-90	jagend in de zeereep	W.J. Hooymans
	1	14-10-90	over Driehoek	J. Bouwmeester e.a.
Slechtvalk		21-10-90	hoog over Polder Hoogeweg	A. Cramer
Patrijs	8	27-10-90	Voorhout	J. van Sambeek
Fazant	7 man	28-11-90	Oud-Leeuwenhorst	J. van Dijk
Scholekster	63	11-11-90	Rijnmond Katwijk	H. Verkade

Scholekster (vervolg)	105	9-12-90	Polder Hoogeweg	H. Verkade
Kluut	4	1-10-90	over zee Langeveld	K. Koning
	10	23-10-90	over zee Langeveld	K. Koning
	5	24-10-90	over zee Langeveld	K. Koning
	46	24-11-90	over zee in 2 groepen	J. van Dijk
Bontbekplevier	1	3-10-90	strand Noordwijk - Katwijk	A. Steenvoorden
Goudplevier	31	14-10-90	over Noordwijk zuid.	A. Steenvoorden
	1500	24-11-90	hoog boven Polder Hoogeweg	J. Glasbergen
	100	9-12-90	Polder Hoogeweg	H. Verkade
	200	28-12-90	Polder Hoogeweg	A. Ruigrok
Zilverplevier	2	10-11-90	Langevelderslag	S. Pesschier
	2	20-11-90	op strand bij paal 78	R. Sluys
Kievit	500	13-10-90	over zee in 1 uur	R. Sluys
Kanoetstrandloper	50	15-12-90	over branding zuid	A. Steenvoorden
Drieteenstrandloper	100	21-10-90	op strand langeveld	H. Verkade
	200	4-11-90	op strand voor Kon. Astrid Bld.	A. Steenvoorden
	330	20-11-90	op strand tussen paal 78 en 80	R. Sluys
	200	11-12-90	op strand	H. Verkade
	300	30-12-90	op strand	H. Verkade
Bonte Strandloper	1	30-12-90	Polder Hoogeweg	J. van Dijk
Bokje	1	3-10-90	over Koepelduin oost	A. Steenvoorden
Houtsnip	2	23-10-90	Langeveld	K. Koning
	1	6-11-90	Noordduinen	W.J. Hooymans
	1	21-12-90	ZH-Landschap Langeveld	A. Steenvoorden
Watersnip	25	2-10-90	over Noordduinen	J. Glasbergen e.a.
	5	3-11-90	weiland Bronsgeest	A. Steenvoorden
	7	7-11-90	groentetuin Rijnsburg	J. Glasbergen
	6	24-11-90	Polder Hoogeweg	J. Glasbergen
Wulp	4	11-10-90	over Noordduinen	J. Glasbergen
	2	10-11-90	Elsgeesterpolder	A. Steenvoorden
	6	23-12-90	Bronsgeest	A. Steenvoorden
	15	24-12-90	Polder Hoogeweg	J. van Dijk
Tureluur	1	21-12-90	Oosterduinsemeer	K. Koning
Kemphaan	1	30-12-90	Polder Hoogeweg	J. van Dijk
Witgatje	1	3-10-90	langs Van Limburg Stirumkanaal	K. Koning
Oeverloper	1	30-10-90	langs Oegstgeesterkanaal	A. Steenvoorden
Steenloper	3	20-11-90	op strand bij paal 78	R. Sluys
	1	4-12-90	Langevelderslag	K. Koning
	7	23-12-90	strand Noordwijk - Katwijk	A. Ruigrok
Rosse Franjepoot	1	20-11-90	in branding voor paal 78	R. Sluys
Middelste Jager	3	3-10-90	over zee zuid	H. Verkade
	1	3-10-90	over de Estec oost	A. Steenvoorden
	2	3-11-90	over zee	J. van Dijk
	1	14-11-90	over zee	J. van Dijk
Kleine Jager	1	14-10-90	Duindamseslag zuid	W.J. Hooymans
	6	18-11-90	over zee in 1 uur	R. Sluys
Grote Jager	2	7-10-90	boven zee	J. van Dijk
	1	30-10-90	boven zee	J. van Dijk
Grote Burgemeester	1	10-11-90	over zee zuid	R. Sluys
Dwergmeeuw	6	30-10-90	over zee zuid	R. Sluys
	76	1-11-90	over zee in 1 uur	J. van Dijk
	23	3-11-90	over zee in 1 uur	R. Sluys
	22	11-11-90	over zee in 1 uur	H. Verkade
Drieteenmeeuw	24	8-12-90	over zee in 1 uur	R. Sluys
	216	30-12-90	over zee in 1 uur	J. van Dijk
Grote Stern	1	30-10-90	boven zee	J. van Dijk
Zeekoet	3	28-12-90	in zee Noordwijk	W.J. Hooymans
	59	19-11-90	dood, Katwijk-Langevelderslag	J. van Dijk e.a.
alk/zeekoet	21	30-10-90	over zee in 1 uur	R. Sluys
	15	14-11-90	over zee in 1 uur	R. Sluys
	65	18-11-90	over zee in 1 uur	R. Sluys
	45	8-12-90	over zee in 1 uur	R. Sluys
	24	24-12-90	over zee in 1 uur	R. Sluys
	43	25-12-90	over zee in 1 uur	R. Sluys
Kleine Alk	5	3-11-90	over zee in 2 uur	J. van Dijk
	1	3-11-90	over zee zuid	R. Sluys
	1	5-11-90	over zee zuid	H. Verkade

Kleine Alk (vervolg)	2	6-11-90	over zee noord	H. Verkade
	4	11-11-90	in zee zwemmend	J. van Dijk
	230	27-12-90	over zee zuid in vele groepjes	W.J. Hooymans
Holenduif	6	28-12-90	over zee in 1/2 uur	J. van Dijk
	102	2-10-90	over Noordduinen in 1 uur	J. van Dijk e.a.
	76	11-10-90	over Noordduinen	J. Glasbergen
	10	21-10-90	Achterweg	A. Cramer
	12	23-10-90	achter Offem	A. Cramer
	14	24-11-90	Polder Hoogeweg	J. Glasbergen
Houtduif	12	2-12-90	Polder Hoogeweg	A. Steenvoorden
	752	13-10-90	over Noordduinen in 2 uur	J. van Dijk
	500	24-11-90	Polder Hoogeweg	J. Glasbergen
Tortelduif	400	28-11-90	over Noordduinen	J. Glasbergen
	2	2-10-90	over Noordduinen	J. Glasbergen
Bosuil	1	12-10-90	Noordduinen	W.J. Hooymans
	1	14-10-90	Duinpark	P. Bakker
	1	10-11-90	Offem	H. Verkade
Velduif	1	5-12-90	Noordduinen	W.J. Hooymans
	1	3-10-90	nabij de Driehoek	K. Verweij
	1	25-10-90	op de Trimbaan opgejaagd	S. Pesschier
Gierzwaluw	1	28-10-90	Duinpark	S. Pesschier
	1	28-10-90	cirkelend boven de Boulevard	A. Marijn
Ijsvogel	1	15-10-90	Van Limburg Stirumkanaal	K. Koning
	1	29-10-90	park Overbosch Voorhout	A. Steenvoorden
	1	30-11-90	Hoogeweg bij Offem	A. Steenvoorden
Groene Specht	1	2-12-90	Hoogeweg bij Offem	A. Steenvoorden
	1	15-12-90	Waterbos Rijnsburg	K. de Mooy
	1	23-12-90	in tuin in Boerenburg	R. Sluys
Zwarte Specht	1 man	27-10-90	Noordduinen	W.J. Hooymans
	1	30-11-90	dennen Noordduinen	J. van Dijk
	1	3-12-90	langs Van Limburg Stirumkanaal	K. Koning
Kleine Bonte Specht	1	14-10-90	Noordduinen	W.J. Hooymans
	1	20-10-90	Noordduinen	W.J. Hooymans
Boomleeuwerik			van 12 tot 24 okt. dagelijks enkele ex overvliegend Noordduinen	vele waarnemers
Boerenzwaluw	2	23-10-90	over Langeveld	K. Koning
Huiszwaluw	1	16-10-90	over Noordwijk aan Zee	A. Steenvoorden
Grote Gele Kwikstaart	2	1-10-90	over zeereep zuid	R. Sluys
	1	14-10-90	over Noordduinen zuid	W.J. Hooymans
Witte Kwikstaart	60	2-10-90	over Driehoek in 2 uur	K. Koning
	1	6-12-90	Rijnsburg	J. Glasbergen
Pestvogel	1		Jan Zwanenbrug	W. Zandbergen
	1		Hoftuinplein Rijnsburg	S. v.d. Meij
Waterspreeuw	1	20-12-90	Amsterdamse Waterleiding Duinen	A. Ruigrok
Paapje	1	16-10-90	langs Van Limburg Stirumkanaal	K. Koning
Roodborsttapuit	1	2-10-90	in zeereep	H. Verkade
Tapuit	1	20-10-90	Noordduinen	J. Glasbergen
	1	23-10-90	in zeereep	A. Marijn
Beflijster	1 man	13-10-90	Trimbaan Noordduinen	A. Steenvoorden
	1 man	14-10-90	in zeereep bij Koepelduin	A. Steenvoorden
Kramsvogel	40	28-11-90	Langeveld	J. Glasbergen
Grote Lijster	119	11-10-90	over Noordduinen	J. Glasbergen
	325	13-10-90	over Driehoek in 2 uur	vele waarnemers
Zwartkop	1	16-9-90	langs fietspad Noordduinen	A. Marijn
	1	4-11-90	in tuin Duinpark	S. Pesschier
Tjiftjaf	1	2-10-90	Tulpstraat Noordwijk	A. Marijn
	1	2-12-90	in tuin Boekerslootlaan	H. Verkade
	2	4-12-90	Oosterduinsemeer	K. Koning e.a.
Siberische Tjiftjaf	1	15-12-90	Waterbos Rijnsburg	K. de Mooy
Vuurgoudhaantje	1	28-9-90	Piet Florisdal	H. Verkade
	1	12-10-90	Noordduinen	W.J. Hooymans
Baardmannetje	10	23-10-90	Langeveld in 1 groep	K. Koning
Klapekster	1	3-10-90	zeereep Koepelduin	A. Steenvoorden
	1	8-11-90	Langeveld	K. Koning
Roek	20	20-10-90	over Noordduinen	J. Glasbergen
Bonte Kraai	1	23-10-90	over Langeveld	K. Koning
	2	6-11-90	op strand bij Langevelderslag	H. Verkade

Bonte Kraai (vervolg)	2	11-12-90	op strand bij Langevelderslag	H. Verkade
	34	15-12-90	op strand bij langevelderslag	H. Verkade
	4	24-12-90	Duindamseslag	A. Ruigrok
Ringmus	30	6-12-90	nabij Jan Zwanenbrug	J. Glasbergen
Groenling	200	21-10-90	zeereep Langevelderslag	H. Verkade e.a.
	30	30-11-90	Dobbelmannduin	A. Steenvoorden
	300	25/30-11-90	in bomen Voorstraat-Herenweg	A. Cramer
	450	20-11-90	in zeereep bij paal 76	R. Sluys
	140	15-12-90	op strand Langevelderslag	A. Steenvoorden
Putter	15	1-10-90	bij Oosterduinsemeer	K. Koning
	6	21-10-90	bij rioolwaterzuivering	A. Cramer
	5	22-11-90	in Middengebied	N. Sluys
Sijs	100	2-10-90	over Driehoek in 2 uur	K. Koning
	15	2-11-90	in Duinpark	S. Pesschier
	9	17-12-90	over Langeveld	K. Koning
Frater	250	27-10-90	over zeereep Noordduinen	J. Glasbergen
	14	5-11-90	zeereep Zuid-Boulevard	A. Cramer
	15	6-11-90	over langeveld	K. Koning
	40	7-11-90	zeereep Noordduinen	J. Glasbergen
	13	10-11-90	zeereep Noordduinen	J. Glasbergen
	20	28-11-90	over Langeveld	K. Koning
	10	5-12-90	over Oosterduinsemeer	K. Koning
	20	18-12-90	Rijnmond Katwijk	H. Verkade
	7	22-12-90	strand Noordwijk	A. Steenvoorden
Barmsijs	1	14-10-90	Noordduinen	W.J. Hooymans
	8	6-11-90	Oosterduinsemeer	K. Koning
	10	8-11-90	Langeveld	K. Koning
	8	30-11-90	bij het Bollenbad	A. Steenvoorden
	5	21-12-90	ZH-landschap Langeveld	A. Steenvoorden
Kruisbek			De ongekend sterke invasie die reeds eind mei inzette was ook nog in oktober merkbaar.	
			Op veel dagen overvliegende groepjes een ook in de dennen van de Noordduinen op veel dagen te zien. Daar vanaf 20 oktober ook Grote Kruisbekken. In november nam het aantal Kruisbekken sterk af. vanaf 20 oktober tussen de 5 en 30 ex verblijvend in de dennen bij de Duindamseslag.	
Grote Kruisbek				
Goudvink	1	10-10-90	over Langeveld	K. Koning
	2	23-10-90	bij Duindamseslag	J. Glasbergen
	1	17-12-90	over Langeveld	K. Koning
Ijsgors	3	2-10-90	over Driehoek	K. Koning
	2	14-10-90	over de Noordduinen	W.J. Hooymans
	2	15-10-90	over Langeveld	K. Koning
	3	18-10-90	over Langeveld	K. Koning
	3	20-10-90	over de Noordduinen	W.J. Hooymans
	1	23-10-90	over de Noordduinen	W.J. Hooymans
Geelgors	1	23-10-90	over de Noordduinen	W.J. Hooymans
	1	11-12-90	langs Oosterduinsemeer	K. Koning
Rietgors	3	17-12-90	langs Oosterduinsemeer	K. Koning
Halsbandparkiet	1	24-10-90	over de Noordduinen	W.J. Hooymans

ANTIQUARIAAT

MOBY DICK

In- en verkoop van boeken

Schoolstraat 31

2202 HD Noordwijk tel: 01719-19498

Openingstijden:

maandag, woensdag, donderdag

en vrijdag: van 2-6 uur

donderdag van 7-9 uur

zaterdag van 10-5 uur